

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԲԱՆԿ

Հաստատված է
Հայաստանի Հանրապետության
կենտրոնական բանկի խորհրդի
13.08.2013 թ. թիվ 195Ա որոշմամբ

Գնաճի
հաշվետվություն

Դրամավարկային
քաղաքականության ծրագիր.
3-րդ եռամսյակ, 2013

Դրամավարկային քաղաքականության
2013 թ. 2-րդ եռամսյակի
ծրագրի կատարման
հաշվետվություն

Բովանդակություն

1. Համառոտագիր	5
2. Կանխատեսում, դրա փոփոխությունները և ռիսկեր	7
<i>2.1. Արտաքին միջավայր</i>	<i>7</i>
<i>2.2. Համախառն առաջարկ և համախառն պահանջարկ</i>	<i>8</i>
<i>2.3. Գնաձի կանխատեսումները և դրամավարկային քաղաքականության ուղղությունները կանխատեսվող երեք տարվա հորիզոնում</i>	<i>14</i>
3. 2013 թվականի երկրորդ եռամսյակի փաստացի զարգացումները	17
3.1. Գնաձ	17
<i>3.1.1. Փաստացի գնաձ և գնաձի նպատակի իրագործում</i>	<i>17</i>
<i>3.1.2. Ներմուծման գներ և արտադրողների գներ</i>	<i>19</i>
<i>3.1.3. Գնաձի սպասումներ</i>	<i>20</i>
3.2. Համախառն առաջարկ և համախառն պահանջարկ	20
<i>3.2.1. Համախառն առաջարկ</i>	<i>20</i>
<i>3.2.2. Համախառն պահանջարկ</i>	<i>22</i>
<i>3.2.3. Աշխատանքի շուկա</i>	<i>23</i>
<i>3.2.4. Հարկաբյուջետային քաղաքականություն</i>	<i>24</i>
3.3. Փող և ֆինանսական շուկայի զարգացումները	25
<i>3.3.1. Ֆինանսական շուկա, փող և վարկ</i>	<i>25</i>
<i>3.3.2. Փոխարժեք</i>	<i>28</i>
3.4. Վճարային հաշվեկշիռ	30
<i>3.4.1. Ընթացիկ հաշիվ</i>	<i>30</i>
<i>3.4.2. Կապիտալի և ֆինանսական հաշիվ</i>	<i>31</i>
3.5. Արտաքին միջավայր	31
4. Եզրահանգում	33

2006 թվականի հունվարից ՀՀ կենտրոնական բանկն անցում է կատարել գնաճի նպատակադրման ռազմավարությանը: Այս ռազմավարության իրականացմամբ՝ ԿԲ-ն դրամավարկային քաղաքականությունն ուղղում է նպատակային 4% ցուցանիշից ապագա գնաճի շեղումները նվազագույնի հասցնելուն:

Յուրաքանչյուր եռամսյակ կանխատեսվում էր առաջիկա 12 ամիսների պայմանական՝ տոկոսադրույքների անփոփոխ մակարդակի վարկածի պայմաններում ձևավորվող գնաճը, որը հրապարակվում էր Դրամավարկային քաղաքականության ծրագրերում: Միաժամանակ կանխատեսվում էր քաղաքականության տոկոսադրույքի արձագանքը, և նախանշվում էին դրամավարկային քաղաքականության ուղղությունները:

Վերջին տարիներին էապես կատարելագործվել է ԿԲ կանխատեսման և քաղաքականության վերլուծության համակարգը. ընդլայնվել և բարելավվել է հիմնական՝ եռամսյակային կանխատեսումների մոդելը, ընդլայնվել է մակրոտնտեսական տարբեր ցուցանիշների միտումները կանխատեսող կարճաժամկետ մոդելների ցանկը, և ներկայումս ԿԲ-ն հնարավորություն ունի հասարակությանը ներկայացնելու ոչ միայն առաջիկա 12 ամիսների գնաճի կանխատեսումները, այլև միջնաժամկետ կանխատեսումներ՝ ոչ պայմանական գնաճի համար:

2012 թվականի երկրորդ եռամսյակից ԿԲ-ն ընդլայնել է գնաճի կանխատեսումների հրապարակման հորիզոնը՝ 1 տարուց դարձնելով 3 տարի և հրապարակում է ոչ պայմանական գնաճը՝ նախկին պայմանականի փոխարեն:

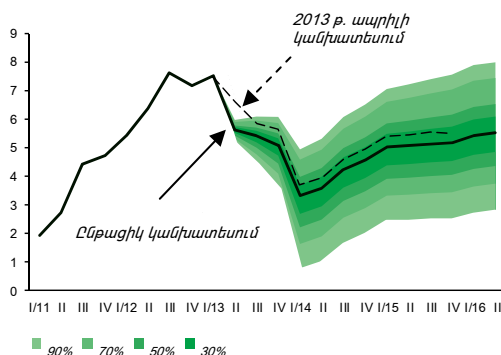
Միաժամանակ, հաշվի առնելով ուսումնասիրված միջազգային լավագույն փորձը, հասարակության շրջանում կատարված հարցման արդյունքները և նպատակ ունենալով բարձրացնել արտաքին հաղորդակցման ու հրապարակայնության արդյունավետությունը՝ 2012 թ. երկրորդ եռամսյակից սկսած՝ ՀՀ ԿԲ-ն հաստատում և հրապարակում է նախորդ եռամսյակի դրամավարկային քաղաքականության ծրագրի կատարման հաշվետվությունն ու հաջորդող եռամսյակի դրամավարկային քաղաքականության ծրագիրը՝ մեկ միասնական փաստաթղթում:

1. ՀԱՄԱՌՈՏԱԳԻՐ¹

2013 թ. երկրորդ եռամսյակն աչքի է ընկել ձևավորված բարձր գնաճային միջավայրով և տնտեսական աճի տեմպերի դանդաղմամբ:

Կանխատեսվող հորիզոնում տնտեսական աճը կկազմի 4.7-5.3%՝ հիմնականում պայմանավորված արդյունաբերության և ծառայության ճյուղերի աճով (ընդհանուր նպաստումը՝ մոտ 3.8 տոկոսային կետ):

ՀՆԱ իրական աճի (կուտակային) կանխատեսման հավանականությունների բաշխումը 3 տարվա կանխատեսման հորիզոնում

2013 թվականի երկրորդ եռամսյակը աչքի է ընկել ձևավորված բարձր գնաճային միջավայրով՝ պայմանավորված այդ ժամանակահատվածում գյուղատնտեսության ճյուղի զարգացումներով (կարկտահարություն և վեգետացիոն շրջանի մասնակի հետաձգում) և որոշ ծառայությունների գների աճով: Արդյունքում 12-ամսյա գնաճը հունիսի վերջին կազմել է 6.5%՝ բարձր լինելով թույլատրելի վերին սահմանից: Ընդ որում, եռամսյակի ընթացքում աճողական վարքագիծ է ցուցաբերել նաև 12-ամսյա բնականոն գնաճը՝ նախորդ եռամսյակի 4.2%-ից հասնելով 5.5%-ի, որը հիմնականում պայմանավորվել է ծառայությունների գների աճով:

2013 թ. երկրորդ եռամսյակում արձանագրվել է տնտեսական աճի տեմպերի դանդաղում. ըստ ԿԲ գնահատումների՝ 2013 թ. առաջին կիսամյակում նախատեսված 6.3-6.7%-ի փոխարեն ակնկալվում է **5.5-5.7% տնտեսական աճ**: Վերջինս հիմնականում պայմանավորվել է շինարարության ճյուղի բացասական զարգացումներով:

Միևնույն ժամանակ, 2013 թ. երկրորդ եռամսյակում **ՀՀ Կառավարությունը իրականացրել է ծրագրվածի համեմատ առավել զսպողական հարկաբյուջետային քաղաքականություն**, որը տեղի է ունեցել հարկերի հավաքագրման նախատեսված ծավալների գերակատարման և ծախսերի տնտեսման հաշվին:

Ինչպես և նախանշված էր դրամավարկային քաղաքականության 2-րդ եռամսյակի ծրագրով, նախորդ տարի դրսևորված **գյուղատնտեսության առաջարկի շուկի** աստիճանական մարման ազդեցությունը պետք է արտահայտվեր նաև **մասնավոր իրական սպառման հավելյալային աճի կրճատմամբ**: Այսպես՝ երկրորդ եռամսյակում գրանցվել է մասնավոր իրական սպառման աճի տեմպի նվազում՝ տ/տ 4.8%: Շինարարության թողարկման ծավալների անկմամբ պայմանավորված՝ երկրորդ եռամսյակում սպասվածից ավելի նվազում է դիտվել (գնահատվել է 2.8%) մասնավոր ներդրումների գծով:

Կանխատեսվող հորիզոնում մասնավոր սպառման աճի տեմպերը կկայունանան, իսկ մասնավոր ներդրումները դանդաղ տեմպերով կվերականգնվեն արդեն երրորդ եռամսյակից սկսած: Այս պարագայում մասնավոր սպառման աճը 2013 թ. կկազմի 4.5%, իսկ մասնավոր ներդրումները կպահպանվեն նախորդ տարվա մակարդակում: Զուտ արտահանման աճը կկազմի 6 - 7%՝ արտահանման աճի և ներմուծման կրճատման հետևանքով: Արդյունքում տնտեսական աճը կկազմի 4.7 - 5.3%՝ հիմնականում պայմանավորված արդյունաբերության և ծառայության ճյուղերի աճով (ընդհանուր նպաստումը՝ մոտ 3.8 տոկոսային կետ):

Այսպիսով, **կանխատեսվող հորիզոնում** մասնավոր պահանջարկի կայունացման և հարկաբյուջետային քաղաքականության գնահատվող չեզոք ազդեցության արդյունքում **ներքին պահանջարկի առումով** գների վրա ակնկալվում է փոքր **գնանկումային ազդեցություն**:

Արտաքին հատվածում 2013 թվականի երկրորդ եռամսյակում համաշխարհային պահանջարկը շարունակել է ցածր մնալ՝ առավելապես պայմանավորված եվրոմիության հիմնախնդիրներով, չնայած ԱՄՆ-ում տնտեսական աճի տեմպերը որոշ չափով արագացել են: Այս իրավիճակում հիմնական **հումքային և պարենային ապրանքների միջազգային շուկաներում** էական գնաճային միտումներ չեն նկատ-

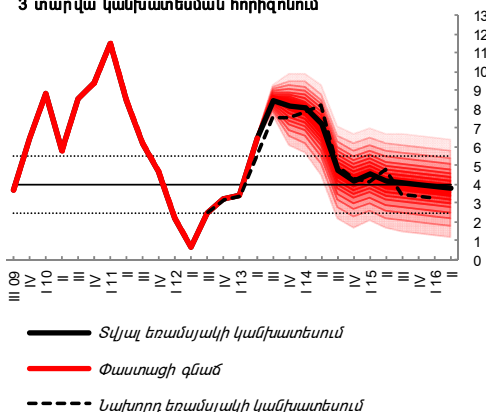
¹ Դրամավարկային քաղաքականության ծրագրի մշակման հիմքում ՀՀ ԱԿԾ՝ ՀՀ սոցիալ-տնտեսական վիճակը 2013 թվականի հունվար-հունիսին (2013 թ. հուլիսի 31-ի դրությամբ) հրապարակումն է:

Արտաքին հատվածում 2013 թվականի երկրորդ եռամսյակում համաշխարհային պահանջարկը շարունակել է ցածր մնալ՝ առավելապես պայմանավորված Եվրոմիության հիմնախնդիրներով: Կանխատեսվող հորիզոնում արտաքին հատվածը մնում է ոչ գնաճային, իսկ հիմնական հունքային և պարենային ապրանքների միջազգային գները կդրսևորեն համեմատաբար կայուն վարքագիծ:

2013 թվականի երկրորդ եռամսյակում 33 ԿԲ-ն շարունակել է իրականացնել չեզոք դրամավարկային քաղաքականություն՝ անփոփոխ թողնելով վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքը:

Ձևավորված բարձր գնաճային միջավայրում, էներգակիրների սակագների բարձրացման երկրորդային ազդեցությունները մեղմելու և գնաճային սպասումները խարսխելու նպատակով, ԿԲ-ն կծճորտի դրամավարկային քաղաքականության ներկայիս ուղղությունները՝ բարձրացնելով վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքը: Գնաճի աստիճանական նվազման և տնտեսական աճի հնարավոր դանդաղման պարագայում ԿԲ-ն համապատասխանորեն կարծազանքի՝ թուլացնելով դրամավարկային պայմանները:

Գնաճի (12-ամսյա) կանխատեսման հավանականությունների բաշխման գրաֆիկը 3 տարվա կանխատեսման հորիզոնում

վում, որոշ շուկաներում պահպանվում են գնանկումային զարգացումները:

Կանխատեսվող հորիզոնում արտաքին հատվածը մնում է ոչ գնաճային: Այսպես, ակնկալվում է համաշխարհային տնտեսական աճի տեմպերի դանդաղ վերականգնում, որի պայմաններում ձևավորվող ցածր արտաքին պահանջարկի ազդեցությամբ հիմնական հունքային և պարենային ապրանքների միջազգային գները կդրսևորեն համեմատաբար կայուն վարքագիծ:

Արտաքին և 33 տնտեսությունների վերոնշյալ փաստացի զարգացումների ներքո երկրորդ եռամսյակում, ինչպես և ակնկալվում էր, **12-ամսյա գնաճը** ցուցաբերել է աճողական վարքագիծ՝ հունիսի վերջին կազմելով 6.5%, որը կանխատեսվածից ավելի է և մեկ տոկոսային կետով գերազանցում է տատանումների թույլատրելի միջակայքի վերին սահմանագիծը:

2013 թվականի երկրորդ եռամսյակում, հաշվի առնելով բարձր գնաճի ժամանակավոր բնույթը, բնականոն գնաճի նպատակային ցուցանիշին մոտ մակարդակը և իրական տոկոսադրույքների պահպանվող դրական մակարդակը, ինչպես նաև արտաքին և 33 տնտեսություններից գնաճային ճնշումների բացակայությունը, 33 ԿԲ-ն շարունակել է իրականացնել **չեզոք դրամավարկային քաղաքականություն**՝ անփոփոխ թողնելով վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքը (մանրամասն ներկայացված է «3.1.1. Փաստացի գնաճ և գնաճի նպատակի իրագործում» բաժնում):

Այդուհանդերձ, հաշվի առնելով հուլիսից էներգակիրների սակագների բարձրացման երկրորդային ազդեցությունները ներքին գների վրա և տնտեսավարող սուբյեկտների գնաճային սպասումները, տարվա երրորդ եռամսյակում, նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ, ակնկալվում է բարձր գնաճ, ինչի արդյունքում երրորդ եռամսյակում 12-ամսյա գնաճը կբարձրանա մինչև 8.5%:

Ձևավորված բարձր գնաճային միջավայրում, էներգակիրների սակագների բարձրացման երկրորդային ազդեցությունները մեղմելու և գնաճային սպասումները խարսխելու նպատակով, **ԿԲ-ն կծճորտի դրամավարկային քաղաքականության ներկայիս ուղղությունները՝ բարձրացնելով վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքը:** Նշված գործողությունների արդյունքում 12-ամսյա գնաճը կնվազի և 2014 թ. ընթացքում կմոտենա նպատակային ցուցանիշին՝ կանխատեսվող հորիզոնում պահպանվելով տատանումների թույլատրելի միջակայքում: **Գնաճի աստիճանական նվազման և տնտեսական աճի հնարավոր դանդաղման պարագայում ԿԲ-ն համապատասխանորեն կարծազանքի՝ թուլացնելով դրամավարկային պայմանները:**

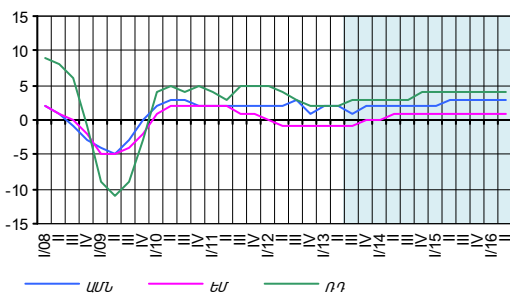
Կանխատեսված արժեքից գնաճի շեղման ռիսկերը **կարծաժամկետ հատվածում** գնահատվում են նվազման ուղղությամբ՝ պայմանավորված համաշխարհային տնտեսության ավելի դանդաղ վերականգնման ռիսկերով և ներքին պահանջարկի հնարավոր թուլացմամբ: Նման ռիսկերի դրսևորման պարագայում Կենտրոնական բանկը կարծազանքի համապատասխան քաղաքականությամբ՝ ապահովելով գնաճի նպատակային մակարդակը միջինժամկետ հատվածում: **Միջինժամկետ հատվածում** գնաճի ռիսկերը հավասարակշռված են:

2. ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄ, ԴՐԱ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԵՎ ՌԻՍԿԵՐ

2.1. Արտաքին միջավայր²

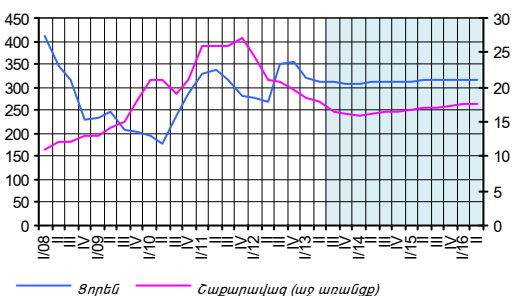
Համաշխարհային տնտեսության դանդաղ վերականգնումը արտաքին հատվածում կծաւորի ցածր գնաճային միջավայր:

Տնտեսական աճը գործընկեր երկրներում

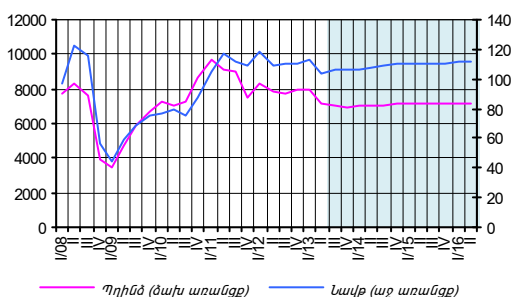

Սպասվող համաշխարհային տնտեսական աճի դանդաղ վերականգնման պայմաններում հիմնական հումքային և պարենային ապրանքների շուկաներում էական գնաճային միտումներ չեն կանխատեսվում:

Պարենային ապրանքներ (ԱՄՆ դոլար)

Հումքային ապրանքներ (ԱՄՆ դոլար)

Համաշխարհային տնտեսության դանդաղ վերականգնումը արտաքին հատվածում կծաւորի ցածր գնաճային միջավայր:

2013 թ. հուլիսին ԱՄՅ-ն նվազեցրել է համաշխարհային տնտեսական աճի հեռանկարը՝ 2013 և 2014 թվականների համար կանխատեսելով համապատասխանաբար 3.1% և 3.8% տնտեսական աճ (նվազման ուղղությամբ ճշգրտումը երկու տարիների համար էլ կազմել է 0.2 տոկոսային կետ):

ԱՄՆ դաշնային պահուստային համակարգի կողմից իրականացվող ցածր տոկոսադրույքների քաղաքականությունը կշարունակվի մինչև 2014 թ-ին, չնայած ակնկալվում է քանակական ընդլայնման ծրագրի ծավալային ցուցանիշների որոշակի կրճատում: Տարվա երկրորդ կիսամյակից սպասվում է տնտեսական աճի տեմպերի աստիճանական արագացում՝ 2016 թ. հասնելով մոտ 2.7%-ի:

Եվրոգոտում տնտեսության վերականգնումը կընթանա բավականին դանդաղ տեմպերով: Իրական հատվածի խնդիրներով պայմանավորված՝ Եվրոգոտում տնտեսության վերականգնումը կհետաձգվի մինչև 2014 թ., և տնտեսական աճը 2016 թ. սկզբին կհասնի մոտ 1%-ի: Միաժամանակ, տնտեսության խթանման նպատակով Եվրոպական կենտրոնական բանկը կշարունակի ցածր տոկոսադրույքների քաղաքականությունը:

Ռուսաստանի 2013 թ. տնտեսական աճի կանխատեսումը մոտ 2.4% է՝ 2016 թ. վերջին այդ ցուցանիշը կհասնի մոտ 4.1%-ի: Միաժամանակ, գնաճի ցուցանիշը 2013 թ. կգտնվի 7%-ի շրջանակներում:

Համաշխարհային տնտեսության զարգացման հետագա ընթացքի վերաբերյալ **անորոշությունները և ռիսկերը պահպանվում են:** **Ընդ որում՝ վերջիններս որոշակիորեն թուլացել են զարգացած երկրների համար:** Այդուհանդերձ նշենք, որ զարգացող երկրներում ձևավորվել են տնտեսական ակտիվության դանդաղման նշանակալի ռիսկեր:

Սպասվող համաշխարհային տնտեսական աճի դանդաղ վերականգնման պայմաններում հիմնական **հումքային և պարենային ապրանքների** շուկաներում էական գնաճային միտումներ չեն կանխատեսվում: Առանձին ապրանքների շուկաների զարգացումները կպայմանավորվեն դրանց հատուկ հիմնարարներով: Մասնավորապես՝ էներգակիրների գնային զարգացումների հետ կապված ռիսկերը պայմանավորված կլինեն աշխարհաքաղաքական զարգացումներով, մետաղների գները՝ համաշխարհային տնտեսության զարգացման հեռանկարներով, իսկ պարենային ապրանքների գները՝ մեծամասամբ եղանակային պայմաններով:

² Արտաքին միջավայրի կանխատեսումների համար հիմք է ծառայել IMF, World Bank, The Economist, Global Insight, Financial Times, US Department of Agriculture, Economist Intelligence Unit, International Grain Council, International Energy Agency, Barclays Capital, РосБизнесКонсалтинг և այլ աղբյուրների տեղեկատվությունը:

**Ապրանքային շուկաների զարգացումները
կանխատեսվող հորիզոնում**

2013 թ-ին նավթի համաշխարհային պահանջարկի շուրջ 66.3%-ը կբավարարվի ՕՊԵԿ անդամ չհանդիսացող երկրների կողմից նավթի արդյունահանմամբ (նախորդ տարվա նկատմամբ աճը կազմել է 0.6%), որի պայմաններում ՕՊԵԿ անդամ երկրների կողմից արդյունահանման ծավալների նկատմամբ միջին պահանջարկը կկազմի 36.2 մլն բարել/օրական: 2013-2016 թթ., համաշխարհային տնտեսության վերականգնմանը զուգընթաց, նավթի միջազգային գները հիմնականում կդրսևորեն չափավոր աճի միտումներ: Այնուամենայնիվ, աշխարհաքաղաքական զարգացումներով պայմանավորված, էներգակիրների միջազգային շուկայում առկա կլինեն գնաճային ռիսկեր:

Արդյունաբերական մետաղների շուկաները կգործեն մեծ անորոշությունների պայմաններում, և գնաճային էական միտումներ չեն նկատվի, իսկ 2013-2016 թթ., համաշխարհային տնտեսության վերականգնման պարագայում, կնկատվեն չափավոր գնաճային դրսևորումներ:

Հացահատիկի միջազգային շուկայում որոշակիորեն թուլացել է հիմնարար լարվածությունը՝ պայմանավորված նոր բերքի վերաբերյալ առկա տեղեկատվությամբ: Համաձայն ԱՄՆ Գյուղդեպարտամենտի կողմից հուլիսին կատարված գնահատումների՝ 2013/2014 մարքեթինգային տարում սպասվում է մոտ 697.8 մլն տոննա ցորենի բերք (նախորդ տարվա համեմատ արտադրության ծավալն ավելացել է մոտ 42.5 մլն տոննայով): Կանխատեսվող 699.9 մլն տոննա սպառման պայմաններում հացահատիկի միջազգային գները կդրսևորեն հիմնականում կայունացման միտումներ:

2013/2014 մարքեթինգային տարում բրնձի համաշխարհային արտադրության ծավալը կկազմի 478.7 մլն տոննա, և կանխատեսվող 476.1 մլն տոննա պահանջարկի պայմաններում բրնձի համաշխարհային պաշարները 2013/2014 մարքեթինգային տարում կկազմեն 108. մլն տոննա: Արդյունքում՝ բրնձի միջազգային գները կդրսևորեն հիմնականում կայունացման միտումներ:

Շաքարավազի միջազգային գները կդրսևորեն հիմնականում թույլ գնանկումային միտումներ՝ պայմանավորված 2013/2014 մարքեթինգային տարում արժանագրված առատ բերքով:

2.2. Համախառն առաջարկ և համախառն պահանջարկ

Համախառն առաջարկ

Հաշվի առնելով ընթացիկ մակրոտնտեսական զարգացումները³, համաշխարհային տնտեսության դանդաղ վերականգնումը⁴ և ներքին պահանջարկի աճի սպասվող դանդաղումը⁵ 2013 թվականի տնտեսական աճի կանխատեսումները բազային սցենարի ներքո վերանայվել են փոքր-ինչ նվազման ուղղությամբ: Արդյունքում՝ 2013 թվականի տնտեսական աճը կլինի 4.7-5.3% միջակայքում, իսկ կանխատեսվող հորիզոնում կկայունանա 5-6%-ի⁶ շրջանակներում՝ մոտ գտնվելով իր երկարաժամկետ հավասարակշիռ մակարդակին:

Համաշխարհային տնտեսության դանդաղ վերականգնման և ներքին պահանջարկի աճի դանդաղման պատճառով 2013 թվականի տնտեսական աճը վերանայվել է փոքր-ինչ նվազման ուղղությամբ:

³ Մանրամասն տե՛ս «3. 2013 թվականի երկրորդ եռամսյակի փաստացի զարգացումները» գլխի «Համախառն առաջարկ ու համախառն պահանջարկ» բաժինը:

⁴ Տե՛ս սույն գլխի «Արտաքին միջավայր» բաժինը:

⁵ Մանրամասն տե՛ս սույն գլխի «Համախառն պահանջարկ» բաժինը:

⁶ Տե՛ս ՀՆԱ իրական աճի (կուտակային) կանխատեսման հավանականությունների բաշխման գծանկարի 30% հավանականության միջակայքը:

Տնտեսության ճյուղերում ակնկալվում են հետևյալ զարգացումները.

Արդյունաբերության ճյուղում կանխատեսումները վերանայվել են փոքր-ինչ նվազման ուղղությամբ՝ հիմնականում պայմանավորված 2013 թվականի առաջին կիսամյակում ճյուղի զարգացումներով, ինչպես նաև արտաքին և ներքին պահանջարկի սպասվող դանդաղմամբ: Արդյունաբերության աճը հիմնականում կապահովեն հանքարդյունաբերության, մետաղագործության, սննդամթերքի, խմիչքի, ադամանդագործության և դեղագործության ենթաճյուղերը: Արդյունաբերում՝ արդյունաբերության ճյուղում 2013 թվականին ակնկալվում է ավելացված արժեքի **տ/տ 7.2 – 8.7% իրական աճ**:

Արդյունաբերության ճյուղում առկա են **աճի ավելի ցածր տեմպերի արձանագրման ռիսկերը**՝ հիմնականում պայմանավորված համաշխարհային տնտեսության աճի տեմպի հնարավոր դանդաղմամբ:

Շինարարության ճյուղում ավելացված արժեքի կանխատեսումները վերանայվել են նվազման ուղղությամբ, որի համար հիմք են հանդիսացել տարեսկզբից արձանագրված ավելացված արժեքի նվազումները, ճյուղում գործունեություն ծավալող ձեռնարկությունների սպասումների որոշակի վատթարացումը⁷ և նախատեսված խոշոր ճանապարհաշինական ծրագրի հետաձգումը: Արդյունքում 2013 թ. ճյուղի ավելացված արժեքը կպահպանվի նախորդ տարվա ցուցանիշի մակարդակին մոտ:

Շինարարության ճյուղում **ռիսկերը հավասարակշռված են**՝ պայմանավորված ճանապարհաշինության և ենթակառուցվածքների բարելավման արդեն իսկ սկսված և նախատեսվող խոշոր շինարարական ծրագրերի իրականացման արագությամբ:

Ծառայությունների ճյուղում կանխատեսումները, ըստ էության, չեն փոխվել՝ հիմնականում պայմանավորված ներքին մասնավոր և պետական սպառման կանխատեսումների վերանայման արդյունքում վերջիններիս գրեթե անփոփոխ մակարդակների պահպանմամբ: Արդյունքում 2013 թվականին ծառայությունների ավելացված արժեքի **իրական աճը կանխատեսվում է տ/տ 5-6.5% միջակայքում**:

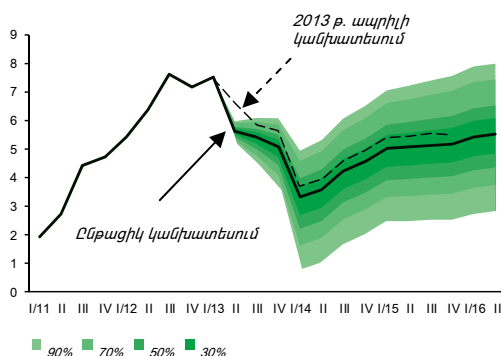
Ծառայության ճյուղում առկա են **աճի ավելի ցածր տեմպերի արձանագրման ռիսկերը**՝ հիմնականում պայմանավորված բնակչության եկամուտներում դրամական փոխանցումների աճի հնարավոր դանդաղմամբ և էներգակիրների սակագների բարձրացման հետևանքով մասնավոր ծախսումների՝ սպասվածից ավելի կրճատմամբ:

Գյուղատնտեսության ճյուղում ևս կանխատեսումները գրեթե չեն փոխվել, և արդյունքում ճյուղի ավելացված արժեքի իրական աճը 2013 թ. կանխատեսվում է **1.8-3.3% միջակայքում**: Հաշվի առնելով գյուղատնտեսությունում բուսաբուծության ենթաճյուղի բարձր տեսակարար կշիռը և վերջինիս թողարկման ծավալների կախվածությունը բնակլիմայական պայմաններից՝ կանխատեսման ժամանակ հաշվի են առնվել ճյուղի վատատեսական զարգացումները:

Գյուղատնտեսության ճյուղում **ռիսկերը հավասարակշռված են**՝ պայմանավորված վերջինիս դեռևս բարձր կախվածությամբ բնակլիմայական պայմաններից:

Կանխատեսվող հորիզոնում բազային սցենարի նկատմամբ տնտեսական աճի ռիսկերը երկկողմանի են և կապված են ինչպես արտաքին, այնպես էլ ներքին գործոնների հետ: Ընդ որում, թեև փոքր, սակայն գերակշռող են նվազման ուղղությամբ ռիսկերը:

ՀՆԱ իրական աճի (կուտակային) կանխատեսման հավանականությունների բաշխումը 3 տարվա կանխատեսման հորիզոնում

Կանխատեսվող հորիզոնում բազային սցենարի նկատմամբ տնտեսական աճի ռիսկերը երկկողմանի են, սակայն փոքր-ինչ գերակշռող են նվազման ուղղությամբ ռիսկերը:

⁷ Տե՛ս http://www.cba.am/CBA_SITE/statistics/complex_index.html?_locale=hy

ՀԱՍՏԱՏՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆ ԱԾԻ (ԿՐԵՆՈՒՄ) ԿԱՆԻՍՏԻՏՈՒՄԱՆ ՀԱՎԱՆԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԲԱԶՄԱՆ				
Ժամանակահատված	90% հավանականության միջակայք		30% հավանականության միջակայք	
	նվազագույն	առավելագույն	նվազագույն	առավելագույն
2013 թ. հունվար-դեկտեմբեր/ 2012 թ. հունվար-դեկտեմբեր	3.5	6.1	4.7	5.3

Աշխատանքի շուկա⁸: Բազային սցենարի ներքո 2013 թվականի աշխատուժի պահանջարկի, հետևաբար և զբաղվածության կանխատեսումները վերանայվել են փոքր- ինչ նվազման ուղղությամբ, որի համար հիմք է ծառայել սպասվող ավելի ցածր տնտեսական ակտիվությունը՝ նախորդ կանխատեսումների համեմատ

Հաշվի առնելով հունվար-մայիս ժամանակահատվածում աշխատավարձի փաստացի զարգացումները և սպասվող ավելի ցածր տնտեսական աճը՝ 2013 թվականի աշխատավարձի աճի տեմպերի կանխատեսումները վերանայվել են նվազման ուղղությամբ: Բազային սցենարով նախատեսված տնտեսական աճի և գնաճի զարգացումների պահպանման պարագայում, աշխատանքի շուկայում նախանշված միտումները կշարունակվեն նաև **միջնաժամկետ հատվածում**:

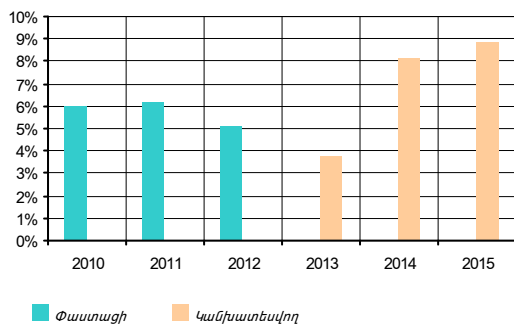
Մասնավորապես՝ 2013 թվականին ակնկալվում է տնտեսության **միջին անվանական աշխատավարձերի 3.8% աճ**՝ հիմնականում պայմանավորված պետական հատվածի աշխատավարձերի փոքր աճի պարագայում մասնավոր հատվածում աշխատավարձերի աճով: Մասնավոր հատվածում աշխատավարձի աճին կնպաստեն արտադրողականության չափավոր աճը և սպասվող գնաճային միջավայրին համապատասխան՝ անվանական աշխատավարձերի ճշգրտումները: 2013 թվականի երկրորդ կիսամյակում թե՛ մասնավոր և թե՛ պետական հատվածներում սպասվող անվանական աշխատավարձի աճին որոշակիորեն կնպաստի նաև ընթացիկ տարվա երրորդ եռամսյակի սկզբին նվազագույն աշխատավարձի բարձրացումը 35000-ից մինչև 45000 ՀՀ դրամ:

Զնայած կանխատեսվող ավելի ցածր տնտեսական աճին, նախորդ կանխատեսումների համեմատ սպասվում է գործազրկության ավելի արագ նվազում՝ պայմանավորված առաջին կիսամյակում գործազրկության ավելի արագ տեմպերով նվազմամբ: Ըստ ԿԲ գնահատումների՝ 2013 թվականին գործազրկության միջին մակարդակը նախորդ տարվա համեմատ կնվազի 2.1 տոկոսային կետով՝ կազմելով 15.2%:

Միջնաժամկետ հատվածում կանխատեսվող տնտեսական աճի պայմաններում կշարունակվի գործազրկության կայուն նվազման միտումը: Գործազրկության նվազման և Կառավարության՝ աշխատավարձի աճին ուղղված քաղաքականության պայմաններում սպասվում է, որ անվանական աշխատավարձերի աճի տեմպերը կանխատեսվող հորիզոնում կարագնան՝ հանգեցնելով իրական աշխատավարձերի ավելի բարձր աճի տեմպերի:

Վերը նշված զարգացումների պայմաններում 2013 թվականին, ինչպես նաև միջնաժամկետ հատվածում աշխատանքի շուկայում չեն սպասվում գնաճի վրա ազդող անհավասարակշռություններ: Նշենք նաև, որ աշխատանքի շուկայի գնաճային ազդեցությունները ուսումնասիրելիս հաշվի են առնվել միջին աշխատավարձերի բարձրացման նպատակով Կառավարության կողմից իրականացված

Միջին անվանական աշխատավարձերի տ/տ աճ

⁸ Աշխատանքի շուկայի 2013 թվականի տվյալները ՀՀ ԿԲ գնահատումներն են՝ հիմնված 2013 թվականի առաջին եռամսյակի և ապրիլ-մայիս ամիսների փաստացի ցուցանիշների վրա: Ենթաբաժնում ներկայացված աճի ցուցանիշները նախորդ տարվա նույն եռամսյակի նկատմամբ են, եթե այլ բան նշված չէ:

և իրականացվելիք քայլերը, որոնցից են նվազագույն և պետական հատվածի աշխատավարձերի բարձրացումները:

Համախառն պահանջարկ⁹:

2013 թվականի **մասնավոր սպառման** աճի տեմպի գնահատականը նախորդ կանխատեսումների համեմատ էականորեն չի փոխվել և կազմում է 4.5%: 2013 թվականի երկրորդ կեսին մասնավոր սպառման աճի տեմպերը կդանդաղեն՝ արտահայտելով 2012 թվականին արձանագրված մասնավոր սպառման հավելուրդային աճի մարման գործընթացը:

2012 թվականի համեմատ գյուղատնտեսության թողարկման ծավալների ու տնտեսության վարկավորման ծավալների աճի տեմպերի սպասվող դանդաղումը, ինչպես նաև էներգակիրների սակագների աճը կընթացադրեն մասնավոր սպառման վարքագիծը կանխատեսվող հորիզոնում, որի աճի տեմպերը կդանդաղեն կանխատեսվող հորիզոնի սկզբում, 2014 թվականին կլինեն համեմատաբար ցածր և 2015 - 2016 թթ. կկայունանան 4-4.5%-ի շուրջ:

2013 թվականի երկրորդ եռամսյակում տնտեսությունում ներդրումային ակտիվությունը սպասվածի համեմատ ավելի թույլ է եղել, որի մասին է վկայում շինարարության ճյուղում թողարկման ծավալների նվազումը ապրիլ-հունիս ժամանակահատվածում: Արդյունքում՝ **2013 թվականի մասնավոր ներդրումների** կանխատեսումները նախորդ կանխատեսումների համեմատ վերանայվել են նվազման ուղղությամբ:

Չնայած երկրորդ եռամսյակում ներդրումային հոսքերը սպասվածի համեմատ ավելի քիչ են եղել, հարկ է նշել, որ երկրորդ եռամսյակում, առաջին եռամսյակի համեմատ, ձեռնարկությունների կողմից իրականացված ներդրումային գործունեությունը փոքր-ինչ ավելի ակտիվ է եղել՝ նախանշելով առաջին եռամսյակում արձանագրված ներդրումային թույլ միջավայրի վերականգնման գործընթացը, որի մասին են վկայում ձեռնարկությունների շրջանում ԿԲ կողմից իրականացված հարցումները: Հաշվի առնելով նաև 2013 թվականին սպասվող տնտեսական աճը, երկրորդ կիսամյակում, առաջին կիսամյակի համեմատ, շինարարության ճյուղում սպասվող ավելի բարձր ակտիվությունը, կարելի է փաստել, որ երկրորդ կիսամյակում ներդրումների հոսքերը որոշակիորեն կբարելավվեն:

Վերը նշված զարգացումների պայմաններում, ըստ ՀՀ ԿԲ գնահատումների, 2013 թ., նախորդ տարվա համեմատ, մասնավոր ներդրումների մակարդակը էականորեն չի փոխվի:

Միջնաժամկետ հատվածում, 2013 թվականի համեմատ, մասնավոր ներդրումների աճի տեմպերը փոքր-ինչ կարագանան՝ ապահովելով այդ ժամանակահատվածում կանխատեսվող տնտեսական աճը: Սպասվող տնտեսական ակտիվության վրա էներգակիրների սակագների աճի բացասական ազդեցությամբ պայմանավորված՝ **կանխատեսվող հորիզոնում** մասնավոր ներդրումների վերականգնման գործընթացը փոքր-ինչ կդանդաղի:

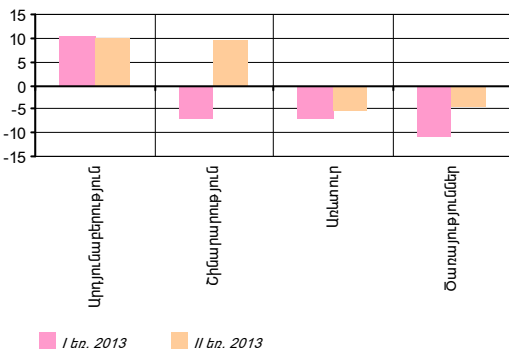
Մասնավոր սպառման և ներդրումների վերը ներկայացված զարգացումների պայմաններում մասնավոր ծախսումների աճի տեմպերը **կանխատեսվող հորիզոնում** կդանդաղեն և կանխատեսվող հորիզոնի վերջում կկայունանան 4.5-5%-ի շուրջ: Արդյունքում՝ կանխատեսվող հորիզոնի սկզբում մասնավոր ծախսումների ճեղքվածքը գնահատվում է բացասական, որը կպահպանվի միջին ժամանակահատվածում և կզրոյանա կանխատեսվող հորիզոնի վերջում:

Մասնավոր սպառման տ/տ աճ

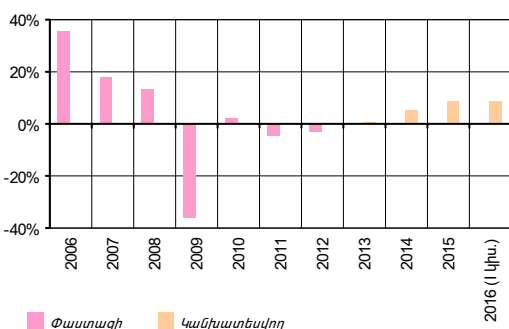

2013 թ. կանխատեսվում է նախորդ տարվա նկատմամբ մասնավոր սպառման 4.5% աճ և մասնավոր ներդրումների անփոփոխ մակարդակ:

Ներդրումներ իրականացրած ձեռնարկությունների տեսակարար կշռի տ/տ փոփոխությունը ոլորտում

Մասնավոր ներդրումների տ/տ աճ

⁹ Մասնավոր սպառման և ներդրումների իրական աճի 2013 թ. ցուցանիշները ՀՀ ԿԲ գնահատումներն են: Նշված ցուցանիշների փաստացի թվերը ՀՀ ԱՎԾ հրապարակած՝ 2013 թվականի առաջին եռամսյակի տվյալներն են: Ենթաբաժնում ներկայացված իրական աճի գնահատականները նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ են, եթե այլ բան նշված չէ:

Այս պարագայում 2013 թվականի երկրորդ կիսամյակում մասնավոր ծախսումները գնաճի վրա կունենան 0.4-0.5 տոկոսային կետ, իսկ միջնաժամկետ հատվածում՝ տարեկան միջինում 0.8-0.9 տոկոսային կետի չափով զսպող ազդեցություն: Մասնավոր ծախսումների ճեղքվածքի փոքրացմանը զուգընթաց, կանխատեսվող հորիզոնի վերջում մասնավոր ծախսումների ազդեցությունը գնաճի վրա կլինի չեզոք:

Համաշխարհային տնտեսության դանդաղ վերականգնման և ներքին տնտեսության ակտիվության դանդաղման ու սպասվող զարգացումների պայմաններում ընթացիկ հաշվի առնածին տարրերի կանխատեսումները որոշակի վերանայվել են, որի պարագայում ընթացիկ հաշիվ/ՅՆԱ ցուցանիշի բարելավման գործընթացը 2013 թ. **արագացել է և կգերազանցի սպասումները**: Արտահանման իրական ծավալների աճին զուգընթաց, ներմուծման իրական ծավալները 2013 թվականին կնվազեն, որի պարագայում, չնայած առևտրի պայմանների գնահատվող վատացմանը, առևտրային հաշվեկշռի պակասուրդի դոլարային արժեքը կնվազի: Ֆիզիկական անձանց դրամական փոխանցումների աճի տեմպերը անփոփոխ են մնացել նախորդ ծրագրի համեմատ. վերջինս կպայմանավորվի Ռուսաստանի տնտեսության սպասվող զարգացումներով:

Հաշվի առնելով 2013 թ. երկրորդ եռամսյակի արտահանման աճը և ՀՀ արդյունաբերության սպասվող զարգացումները, ինչպես նաև թույլ արտաքին պահանջարկի պահպանումը, արտահանման աճի ցուցանիշը երկրորդ կիսամյակի համար որոշակի ճշգրտվել է նվազման ուղղությամբ: Արդյունքում՝ 2013 թ. ապրանքների և ծառայությունների արտահանման իրական աճը կլինի 7.0-9.0% միջակայքում: Կգերակշռեն նվազման ուղղությամբ ռիսկերը՝ պայմանավորված համաշխարհային տնտեսության աճի տեմպերի նվազման ռիսկերով:

Ներքին տնտեսության աճի տեմպերի վերանայման պայմաններում ներմուծման աճի ցուցանիշը ճշգրտվել է նվազման ուղղությամբ: Միաժամանակ, հաշվի առնելով 2013 թ. առաջին կիսամյակում ապրանքների և ծառայությունների ներմուծման տ/տ նվազումը, 2013 թ. կանխատեսվում է ապրանքների և ծառայությունների իրական ներմուծման նվազում 0-2.0% միջակայքում: Ներմուծման մասով ռիսկերը կպահպանվեն նվազման ուղղությամբ՝ պայմանավորված ներքին տնտեսության զարգացումներով:

Ֆիզիկական անձանց ոչ առևտրային փոխանցումների աճի տեմպերը 2013 թ. կծնավորվեն 6-8% միջակայքում: Գնահատվում է, որ թեև երկրորդ եռամսյակում ոչ առևտրային փոխանցումների աճի տեմպերը փոքր-ինչ արագացել են, այնուամենայնիվ, Ռուսաստանի տնտեսության աճի դանդաղման պարագայում, կանխատեսումը մնացել է անփոփոխ:

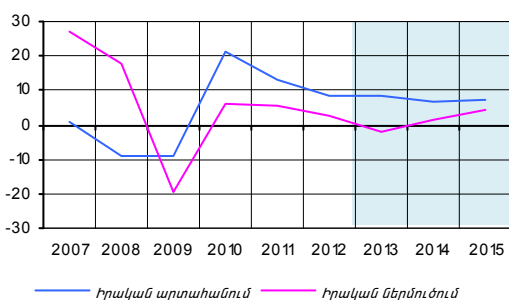
Վերը նշված ճշգրտումների արդյունքում ընթացիկ հաշվի պակասուրդ/ՅՆԱ ցուցանիշը կնվազի և 2013 թ. կկազմի շուրջ 8.0-9.0%՝ նախորդ եռամսյակի ծրագրի 9-10%-ի փոխարեն:

Ինչ վերաբերում է միջինժամկետ զարգացումներին, ապա ընթացիկ հաշվի զարգացումները կլինեն էլ ավելի բարենպաստ՝ հանգեցնելով արտաքին հաշվեկշռվածության ավելի արագ ձեռքբերմանը:

Հաշվի առնելով 2013 թվականի առաջին կիսամյակում **պետական բյուջեի** կատարողականը, որը ընթացել է եռամսյակային ծրագրված համամասնությունների նկատմամբ եկամուտների գերակատարումներով և ծախսերի տնտեսումներով (տես «Հարկաբյուջետային քաղաքականության փաստացի զարգացումներ» հատվածը), տարվա համար ծրագիրը ճշգրտվել է հետևյալ ուղղությամբ. պետական ծախսերի տնտեսում՝ տարեկան հաստատված ծախսերի շուրջ 3%-ի չափով, և եկամուտների գերակատարումներ՝ տարեկան նախատես-

2013 թ. ապրանքների և ծառայությունների արտահանման իրական աճը կլինի 7.0 - 9.0% միջակայքում, իսկ ապրանքների և ծառայությունների իրական ներմուծման նվազումը՝ 0 - 2.0% միջակայքում: Ֆիզիկական անձանց ոչ առևտրային փոխանցումների աճի տեմպերը 2013 թ. կծնավորվեն 6 - 8% միջակայքում:

Իրական արտահանում և ներմուծում (տ/տ %)

2013 թվականին պակասուրդ/ՀՆԱ
հարաբերակցությունը ակնկալվում է շուրջ 1.5%:

վածի մինչև 2.3%-ի չափով: 2013 թվականին, նախորդ տարվա փաստացի ցուցանիշների համեմատ, ակնկալվում է հարկեր/ՀՆԱ ցուցանիշի շուրջ 1.0¹⁰ տոկոսային կետով աճ և ծախսեր/ՀՆԱ ցուցանիշի 0.7 տոկոսային կետով աճ: Ընդ որում, ծախսերի աճը նախատեսված է ինչպես կապիտալ ծախսերի¹¹, այնպես էլ ընթացիկ ծախսերի աճի հաշվին: Նշված զարգացումների արդյունքում **2013 թվականին պակասուրդ/ՀՆԱ հարաբերակցությունը ակնկալվում է շուրջ 1.5%¹²:**

2013 թ-ին, 2012-ի համեմատ, ակնկալվում է հարկաբյուջետային քաղաքականության փոքր զսպող ազդեցություն համախառն պահանջարկի վրա՝ հիմնականում պայմանավորված եկամուտների զսպող ներգործությամբ և մասամբ՝ ծախսերի տնտեսումներով:

Կանխատեսվող հորիզոնում հարկաբյուջետային քաղաքականության ազդեցությունը գնահատվել է «ՀՀ 2014-2016 թթ. պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրի» հիմքում դրվող հիմնական մակրոտնտեսական ցուցանիշների հիման վրա, ինչը միտված է պարտքի արդյունավետ կառավարման ապահովմանը և միջնաժամկետում մինչև 2% պակասուրդ/ՀՆԱ հարաբերակցության պահպանմանը: Արդյունքում՝ **հարկաբյուջետային քաղաքականության ազդեցությունը համախառն պահանջարկի վրա միջնաժամկետ հատվածում գնահատվում է ոչ գնաճային:**

Հարկաբյուջետային հատվածի միջնաժամկետ ազդեցության գնահատականը՝ ՀՀ ֆինանսների նախարարության կողմից մշակված ՀՀ 2014-2016 թթ. միջնաժամկետ ծախսային ծրագրերի հիմքում դրվող մակրոտնտեսական ցուցանիշների հիման վրա (% ՀՆԱ-ում)					
	2012	2013	2014	2015	2016
Պետական բյուջեի եկամուտներ	23.8	23.8	23.4	23.6	23.9
Պետական բյուջեի ծախսեր	25.3	25.3	25.7	25.6	25.9
Պարտքի տոկոսավճարներ	1.01	1.18	1.14	1.13	0.93
Պետական բյուջեի հաշվեկշիռ ¹³	-1.5	-1.5 ¹⁴	-2.3	-2.0	-2.0
Առաջնային հաշվեկշիռ*	-0.5	-0.3	-1.2	-0.9	-1.1
Մեկանգամյա/ժամանակավոր հոսքեր**	-0.3	-0.4	-0.3	-0.3	-0.3
Ճշգրտված հաշվեկշիռ***	-0.2	0.1	-0.8	-0.6	-0.8
Ցիկլիկ հաշվեկշիռ****	0.1	-0.1	-0.2	-0.1	0.0
Ցիկլիկ ճշգրտված առաջնային հաշվեկշիռ (կառուցվածքային հաշվեկշիռ)	-0.3	0.2	-0.6	-0.5	-0.8
Հարկաբյուջետային դիրք*****	-1.5	-0.5	0.8	-0.1	0.3

* Բյուջեի հաշվեկշիռ՝ համաձայն պարտքի տոկոսավճարների:
 ** Բյուջեի ժամանակավոր կամ մեկանգամյա մուտքեր: Տվյալ դեպքում դիտարկված են զուտ վարկավորման միջոցները («+» նշանը՝ միջոցների տրամադրում, «-» նշանը՝ միջոցների հետ-վերադարձ):
 *** Առաջնային հաշվեկշիռ՝ ճշգրտված մեկանգամյա կամ ժամանակավոր մուտքերով:
 **** ՀՀ ԿԲ գնահատական. բյուջեի հաշվեկշռի այն մասն է, որը ավտոմատ կախված է գործարար պարբերաշրջանից: Վերջինիս բաղադրիչները կախված են ՀՆԱ ծեղվածքից և ՀՆԱ ծեղվածքի նկատմամբ եկամուտների և ծախսերի ճկունության գործակիցներից:
 ***** ՀՀ ԿԲ գնահատական:

¹⁰ 2013 թվականի ՀՆԱ ցուցանիշները ՀՀ ԿԲ գնահատումներն են:

¹¹ Կապիտալ ծախսերի նախատեսված աճը պայմանավորված է հիմնականում «Հյուսիս-հարավ ծանապարհային միջանցք ներդրումային ծրագրով» տարվա երկրորդ կեսին նախատեսված միջոցների ստացմամբ: Ընդ որում՝ տարվա առաջին կեսին նախագծի դանդաղ իրականացմամբ պայմանավորված՝ զգալի թերստացումներ են արձանագրվել:

¹² ՀՀ ԿԲ գնահատական:

¹³ Բյուջեի հաշվեկշռում ներառված են 2014 թ. նախատեսվող կենսաթոշակային համակարգի՝ բյուջեի հաշվին կատարվող ծախսերը (5%, որի տեսակարար կշիռը ՀՆԱ-ում 2014-2016 թթ. համար կազմում է միջինում 0.49%):

¹⁴ 2013 թ. պետական բյուջեի պակասուրդի ցուցանիշը ՀՀ ԿԲ գնահատականն է, որտեղ պետական բյուջեի եկամուտները 2013 թ. «Պետական բյուջեի մասին» ՀՀ օրենքի եկամուտների ցուցանիշի նկատմամբ ավել են կանխատեսված 2.3 %-ով (հիմնականում պայմանավորված առաջին եռամսյակի եկամուտների գերակատարմամբ), իսկ պետական ծախսերը տարեկան ցուցանիշից 3.0%-ով պակաս են նախատեսված (առավելապես պայմանավորված տարվա առաջին կեսին արտաքին աղբյուրներով նախատեսված ԾԻԳ-երի միջոցների թերստացումներով):

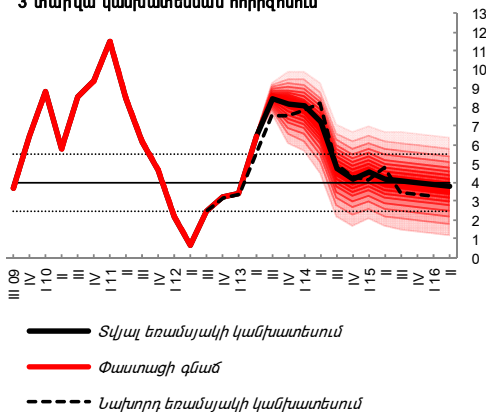
Ամփոփելով նշենք, որ 2013 թվականի երկրորդ կիսամյակում հարկաբյուջետային հատվածի, մասնավոր պահանջարկի և աշխատուժի շուկայի ամբողջական ազդեցությունը ներքին գների վրա կլինի գնանկումային՝ 0.2 - 0.3 տոկոսային կետ: Միջնաժամկետ հատվածում վերը նշված գործոնների ամբողջական ազդեցությունը գնահատվում է գնանկումային՝ տարեկան միջինում 0.8-0.9 տոկոսային կետի չափով, որն աստիճանաբար կչեզոքանա կանխատեսվող հորիզոնի վերջում:

2.3. Գնաճի կանխատեսումները և դրամավարկային քաղաքականության ուղղությունները կանխատեսվող երեք տարվա հորիզոնում

2013 թ. երկրորդ եռամսյակում, ինչպես և ակնկալվում էր, գյուղատնտեսության դրական առաջարկի շուկի մարման ազդեցությամբ գնաճային միջավայրը որոշակի ընդլայնվել է և ավելացել է 12-ամսյա գնաճը (6.5%), որը, այնուհանդերձ, եղել է ակնկալվածից ավելի բարձր՝ պայմանավորված գյուղատնտեսության ճյուղի զարգացումներով (կարկտահարության և վեգետացիոն շրջանի մասնակի հետաձգման պատճառով) և որոշ ծառայությունների, մասնավորապես բուժսպասարկման և օդային տրանսպորտի գների աճով: Արդյունքում, հաշվի առնելով նաև էներգակիրների սակագների դիտարկված երկրորդային ազդեցությունները և գնաճային սպասումները, տարվա երրորդ եռամսյակի գնաճի կանխատեսումը նախորդի համեմատ վերանայվել է աճի ուղղությամբ. այն երրորդ եռամսյակի ընթացքում կհասնի 8.5%-ի, որից հետո, ԿԲ գործողությունների արդյունքում, աստիճանաբար կնվազի՝ 2014 թվականի ընթացքում վերադառնալով նպատակային թիրախի ցուցանիշին:

Ամրադառնալով ընթացիկ կանխատեսումներին՝ նշենք, որ հիմնական եռամսյակային մակրոցուցանիշների կանխատեսումների և դրամավարկային քաղաքականության ուղղությունների գնահատման համար հիմք է ընդունվել 2013 թ. երկրորդ եռամսյակում ձևավորված փաստացի մակրոտնտեսական միջավայրը և ապագայի վերաբերյալ առկա տեղեկատվությունը:

Գնաճի (12-ամսյա) կանխատեսման հավանականությունների բաշխման գրաֆիկը 3 տարվա կանխատեսման հորիզոնում

	Գնաճի՝ տվյալ միջակայքում լինելու հավանականությունը				
	< 2.5%	2.5 - 5.5%	5.5 - 7.0%	7.5 - 9.0%	> 9.0%
III եռ. 2013	0.0%	0.0%	2.3%	89.8%	7.9%
IV եռ.	0.0%	2.1%	31.2%	48.2%	18.5%
I եռ. 2014	0.0%	4.2%	33.9%	43.2%	18.7%
II եռ.	0.2%	16.4%	48.0%	28.8%	6.6%
III եռ.	8.1%	65.4%	24.7%	1.7%	0.1%
IV եռ.	13.9%	68.7%	16.4%	1.0%	0.0%
I եռ. 2015	8.4%	65.1%	24.1%	2.2%	0.2%
II եռ.	13.6%	68.0%	17.1%	1.2%	0.1%
III եռ.	15.3%	67.3%	16.2%	1.2%	0.0%
IV եռ.	17.2%	65.8%	15.7%	1.3%	0.0%
I եռ. 2016	18.9%	65.4%	14.6%	1.1%	0.0%
II եռ.	20.7%	64.8%	13.5%	1.0%	0.0%

Կանխատեսման հիմնական սցենարի համաձայն՝ արտաքին աշխարհում առկա պարտքային և աշխարհաքաղաքական անորոշու-

թյունների պարագայում *կանխատեսվող հորիզոնում* ակնկալվում է համաշխարհային տնտեսական աճի դանդաղ վերականգնում՝ պայմանավորված զարգացած երկրների տնտեսությունների վերականգնմամբ: Սպասվող ցածր համաշխարհային պահանջարկի պայմաններում *հիմնական հումքային և պարենային ապրանքների* շուկաներից արտաքին գնաճային ճնշումներ չեն կանխատեսվում: Կան որոշակի ռիսկեր՝ կապված զարգացող երկրների տնտեսական աճի նվազման հետ, որը հնարավոր է էլ ավելի թուլացնի արտաքին գնաճային ճնշումները՝ ապրանքահումքային շուկաների գնանկման և արտաքին պահանջարկի նվազման միջոցով:

Ներքին տնտեսության զարգացումները բնութագրվում են տնտեսական ակտիվության որոշակի նվազմամբ և գնաճի նախնական բարձր մակարդակով: Տնտեսական ակտիվության նվազումը պայմանավորվել է շինարարության ճյուղի կրճատմամբ, որը պահանջարկի տեսանկյունից դրսևորվել է ներդրումների էապես ցածր մակարդակով և հարկաբյուջետային քաղաքականության առաջին կիսամյակի զսպող ազդեցությամբ: Գնաճի արագացումը պայմանավորված է եղել գյուղատնտեսության առաջարկի շուկի մարմամբ և գյուղմթերքների հարաբերական գների աճով՝ մասամբ նաև ընթացիկ տարվա վեգետացիոն սեզոնի հետաձգմամբ պայմանավորված: Բացի այդ, տեղի է ունենում նաև բնականոն գնաճի արագացում՝ որոշ ծառայությունների թանկացման պատճառով: Ի լրումն դրա, էներգակիրների սակագների թանկացումը երրորդ եռամսյակում կհանգեցնի առաջարկի գնաճի¹⁵ արագացման, որի հետևանքով գնաճը որոշակի կգերազանցի տատանումների թույլատրելի միջակայքը:

Կանխատեսվում է, որ 2013 թվականի երկրորդ կիսամյակում տնտեսական աճի տեմպերը կծեղվեն պոտենցիալի ներքին սահմանին մոտ: Ներդրումների կրճատումը և առաջարկի գնաճի առկայությունը (տրված բյուջետային սահմանափակումների պարագայում) կհանգեցնեն (պահանջարկի տեսանկյունից) ՀՆԱ բացասական ճեղքվածքի ձևավորմանը, որը կխորանա մինչև 2014 թվականի սկիզբը՝ նպաստելով գնաճի տեմպերի նվազմանը: Դրամավարկային քաղաքականության խստացումը թույլ կտա զսպել էներգակիրների սակագների աճի երկրորդային ազդեցությունները և խարսխել գնաճային սպասումները՝ գնաճը վերադարձնելով նպատակային միջակայք 2014 թվականի ընթացքում: Միևնույն ժամանակ, գնաճի նվազմանը զուգընթաց, անհրաժեշտ կլինի թուլացնել դրամավարկային պայմանները՝ ՀՆԱ բացասական ճեղքվածքին արձագանքելու և տնտեսական ակտիվությանը նպաստելու համար: Արդյունքում՝ միջինժամկետ հատվածում ՀՆԱ բացասական ճեղքվածքը կգրոյանա՝ վերադարձնելով պոտենցիալին մոտ ՀՆԱ աճի տեմպերը: Ըստ ԿԲ գնահատումների՝ 2013 թվականին ՀՆԱ աճը կկազմի 4.7-5.3 տոկոս՝ միջինժամկետ հատվածում պահպանվելով 5-6 տոկոսի միջակայքում:

Կանխատեսվող հորիզոնում սպասվում է վարկավորման աճի տեմպերի նվազում, սակայն բացարձակ ծավալներով տնտեսությունում կիրականացվի բավարար վարկավորում, ինչին կնպաստի իրացվելիության պահանջարկին ԿԲ համապատասխան արձագանքը:

¹⁵ Նշենք, որ առաջարկի գնաճ կամ ծախքային գնաճ (cost-push inflation) ասելով հասկանում ենք այն գնաճը, որն առաջացել է կարևոր և համապատասխան այլընտրանք չունեցող ապրանքների և ծառայությունների (ինչպիսիք են հատկապես էներգակիրները կամ որոշ հասարակական ծառայությունները) վրա կատարված ծախքերի աճով: Այլ հավասար պայմաններում, կազմակերպությունները փորձում են առաջարկի գնաճը փոխանցել սպառողների վրա, որը գնաճի սպասումների լավ խարսխված չլինելու դեպքում կարող է առաջացնել գների և աշխատավարձերի պարոուրածն աճ:

Կանխատեսված արժեքից գնաճի շեղման ռիսկերը կարճաժամկետ հատվածում գնահատվում են նվազման ուղղությամբ՝ պայմանավորված համաշխարհային տնտեսության ավելի դանդաղ վերականգնման ռիսկերով և ներքին պահանջարկի հնարավոր թուլացմամբ: Նման ռիսկերի դրսևորման պարագայում Կենտրոնական բանկը կարճաժամկետ համապատասխան քաղաքականությամբ՝ միջինժամկետ հատվածում ապահովելով գնաճի նպատակային մակարդակը: Միջինժամկետ հատվածում գնաճի ռիսկերը հավասարակշռված են:

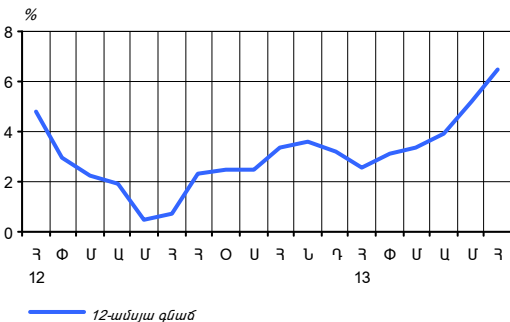
3. 2013 ԹՎԱԿԱՆԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԵՌԱՄՍՅԱԿԻ ՓԱՍՏԱՑԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐԸ

3.1. Գնաճ

3.1.1. Փաստացի գնաճ և գնաճի նպատակի իրագործում

12-ամսյա գնաճը երկրորդ եռամսյակում ցուցաբերել է աճողական վարքագիծ՝ մարտի վերջի 3.4%-ից հունիսի վերջին հասել է 6.5%-ի՝ գերազանցելով տատանումների թույլատրելի միջակայքի վերին սահմանը:

2013 թ. երկրորդ եռամսյակում 12-ամսյա գնաճը հիմնականում համապատասխանել է կանխատեսումներին, որը ենթադրում էր գնաճային միջավայրի ընդլայնում

Դրամավարկային քաղաքականության երկրորդ եռամսյակի ծրագրի բազային սցենարի համաձայն՝ **2013 թ. երկրորդ եռամսյակում**, հաշվի առնելով նախորդ տարում գյուղատնտեսության ճյուղի մեծ աճի արդյունքում դիտված առաջարկի շուկի մարման և այս տարվա ապրիլ-մայիսին բնակիչայական վատ պայմանների հետևանքով դրսևորված նոր առաջարկի շուկի հնարավոր ազդեցությունները, **սպասվում էր գնաճային միջավայրի զգալի ընդլայնում**: Երկրորդ եռամսյակի փաստացի արդյունքներով եռամսյակի ընթացքում արձանագրվել է ընդամենը 0.2% գնանկում՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի 3.1% գնանկման փոխարեն: Գնաճի զգալի արագացում է գրանցվել «Կաթնամթերք», «Միրգ», «Բանջարեղեն և կարտոֆիլ» ապրանքախմբերում: Արդյունքում՝ 12-ամսյա գնաճը երկրորդ եռամսյակում ցուցաբերել է աճողական վարքագիծ՝ մարտի վերջի 3.4%-ից հունիսի վերջին հասել է 6.5%-ի՝ գերազանցելով տատանումների թույլատրելի միջակայքի վերին սահմանը:

Գնաճն ըստ հիմնական նպատում ունեցող ապրանքախմբերի						
Ապրանքախմբի անվանումը	2013 թ. մարտ (տ/տ)		2013 թ. հունիս (տ/տ)		2013 թ. երկրորդ եռամսյակ	
	ԱՅ	Նախատում	ԱՅ	Նախատում	ԱՅ	Նախատում
ԱԳԻ	3.4		6.5		-0.2	
Պարենային ապրանքներ	3.4	1.8	8.7	4.7	-1.3	-0.7
հացամթերք	10.4	1.1	10.4	1.1	0.4	0.0
կաթնամթերք	0.1	0.0	10.1	0.4	5.4	0.2
մսամթերք	3.5	0.4	4.2	0.4	0.8	0.1
միրգ	10.5	0.4	18.4	0.7	14.6	0.5
բանջարեղեն և կարտոֆիլ	-8.7	-0.5	17.9	1.1	-26.0	-1.6
կենդանական և բուսական յուղ	7.9	0.3	10.2	0.3	1.9	0.1
ծու	11.6	0.2	18.8	0.3	1.0	0.0
Ոչ պարենային ապրանքներ	5.5	0.9	4.8	0.8	0.5	0.1
Ծառայություններ	2.3	0.7	3.4	1.0	1.6	0.5

Երկրորդ եռամսյակի ընթացքում 12-ամսյա բնականոն գնաճը շարունակել է աճել՝ եռամսյակի վերջին նախորդ եռամսյակի 4.2%-ից հասնելով 5.5%-ի, որը հիմնականում պայմանավորվել է որոշ ծառայությունների գների աճով:

Ստորև ներկայացնենք այն փաստարկներն ու սպասումները, որոնց հիման վրա նախորդող մեկ տարվա հորիզոնում կանխատեսվել և իրագործվել է գնաճի նպատակը, ինչպես նաև այդ ժամանակահատվածում առաջացած էական շեղումները, որոնք հանգեցրել են կանխատեսումների հետագա ճշգրտումների: Նշենք, որ նախորդ մեկ տարվա հորիզոնի սկզբում, որը 2012 թ. երրորդ եռամսյակի սկիզբն էր, ձևավորվել էր անհամեմատ ցածր գնաճային միջավայր՝ պայմանավորված **գյուղատնտեսության ճյուղի բարձր աճի արդյուն-**

քում առաջացած առաջարկի շուկով: Այս իրավիճակում 12-ամսյա գնաճը, շարունակաբար նվազելով, հունիսի վերջին կազմել է 0.7%՝ գտնվելով տատանումների թույլատրելի միջակայքի ստորին սահմանից ցածր (2011 թ. հունիսի վերջին 12-ամսյա գնաճը կազմել է 8.4%, 2010 թ. նույն ժամանակահատվածում՝ 5.8%):

Ձևավորված ցածր գնաճային միջավայրը և **դրամավարկային քաղաքականության չեզոք դիրքը** հաջորդ մեկ տարվա ընթացքում ենթադրում էր գնաճային միջավայրի չափավոր ընդլայնում և 12-ամսյա գնաճի աստիճանական բարձրացում՝ պայմանավորված ներքին տնտեսությունում գյուղատնտեսության առաջարկի շուկի մարման և արտաքին հատվածից սպասվող գնաճային ազդեցություններով: Այս պարագայում, ըստ էության, կարճաժամկետ հատվածում 12-ամսյա գնաճը կբարձրանար՝ մոտենալով նպատակային 4% ցուցանիշին, իսկ կանխատեսվող հորիզոնում կտատանվեր այդ մակարդակի շուրջ:

Ծրագրում նախանշվում էին բազային սցենարից գնաճի շեղման երկկողմանի ռիսկեր, որոնց դրսևորման պարագայում հնարավոր էր դրամավարկային քաղաքականության հետագա ուղղությունների ճշգրտում:

Իրականում, ինչպես և սպասվում էր, 2012 թ. երկրորդ կիսամյակում 12-ամսյա գնաճի մակարդակը աստիճանաբար աճել է՝ **հունիսի վերջի 0.7%-ից դեկտեմբերի վերջին հասնելով 3.2% մակարդակի:** Վերջինիս հիմնականում նպաստել է պարենային ապրանքների գների աճը, ինչը երկրորդ եռամսյակում գյուղատնտեսական ապրանքների գների մեծ անկմամբ պայմանավորված ցածր մակարդակի վերականգնումն էր և ցորենի միջազգային շուկայում գնաճային դրսևորումների ազդեցությունը ներքին գների վրա:

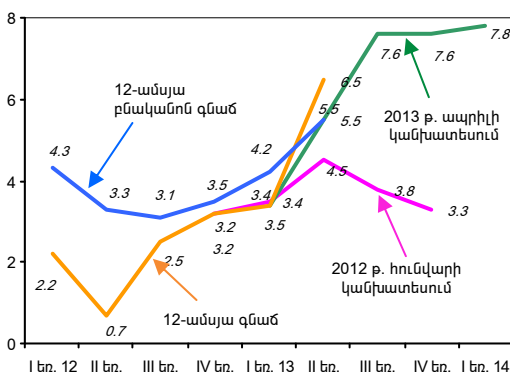
Այս պայմաններում, տարվա երկրորդ կեսին ՀՀ ԿԲ-ն շարունակել է **քաղաքականության գործիքի տոկոսադրույքի անփոփոխ մակարդակ պահպանելուն ուղղված դրամավարկային քաղաքականությունը:** Դրա հիմնական փաստարկը եղել է գնաճի վրա գյուղմթերքների գների անկման ընդգծված սեզոնայնության ազդեցության սպասվող վերացումը և դրա արդյունքում 12-ամսյա գնաճի աստիճանական աճը, ինչպես նաև կանխատեսվող ողջ հորիզոնում արտաքին ու ՀՀ տնտեսությունների զարգացման հեռանկարում թույլ գնաճային միջավայրի պահպանումը:

Ըստ 2013 թ. դրամավարկային քաղաքականության ծրագրի՝ կանխատեսվող հորիզոնում նախատեսվում էր 12-ամսյա գնաճի կայուն վարքագիծ՝ հաշվի առնելով ներքին և արտաքին տնտեսություններից ակնկալվող ոչ գնաճային սպասումները: Կարճաժամկետ հատվածում **գնաճը պետք է արագանար 2013-ի առաջին կիսամյակում՝** պայմանավորված նախորդ տարում դրսևորված առաջարկի շուկի մարմամբ, իսկ **այնուհետև կայունանար նպատակային ցուցանիշի շուրջ:**

Առաջին եռամսյակի գնաճային զարգացումները հիմնականում սպասվածին համահունչ էին. 12-ամսյա գնաճը ցուցաբերել է համեմատաբար կայուն վարքագիծ՝ տատանվելով 3% մակարդակի շուրջ, սակայն երկրորդ եռամսյակում դրսևորվել են հետևյալ գնաճային ռիսկերը: Նախ՝ առաջարկի շուկի չեզոքացմանը զուգընթաց, անորոշություններ կային գյուղատնտեսական տարվա ընթացքի վերաբերյալ և, երկրորդ, հրապարակվեց տեղեկատվություն երրորդ եռամսյակից էներգակիրների սակագների հնարավոր վերանայման վերաբերյալ, որը ևս պարունակում էր գնաճային ռիսկեր:

ՀՀ ԿԲ-ն 2013 թ. **առաջին կիսամյակում** շարունակեց չեզոք դրամավարկային քաղաքականությունը՝ անփոփոխ թողնելով վերաֆի-

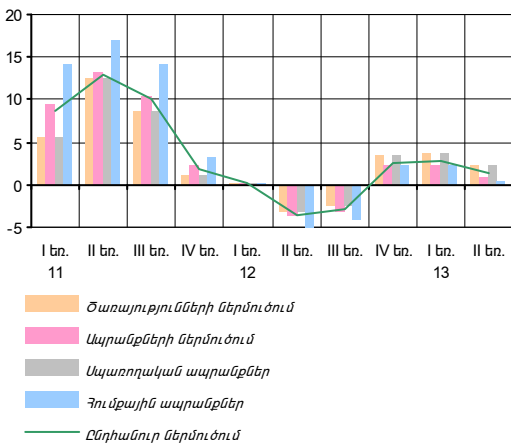
2013 թ. երկրորդ եռամսյակում կուտակվել է գնաճային զգալի ներուժ, որի պարագայում գնաճի կարճաժամկետ կանխատեսումները վերանայվել են աճի ուղղությամբ

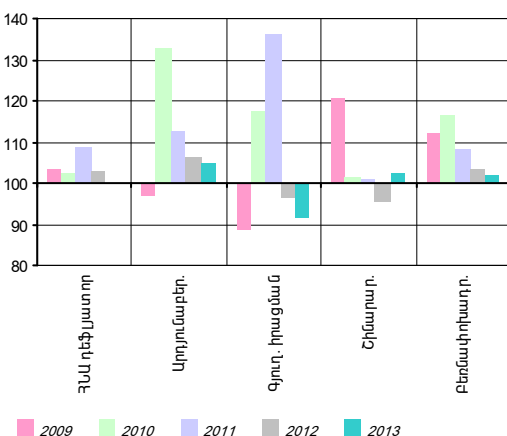
նախապատրաստված տոկոսադրույքը, որի պարագայում չնայած երկրորդ եռամսյակում առկա էր գնաճի արագացում կարծաժամկետ հատվածում, սակայն բնականոն գնաճի՝ 12-ամսյա գնաճի տատանումների թույլատրելի միջակայքում լինելու և գնաճային սպասումների խարսխված գնահատելու պայմաններում գնաճը միջինժամկետ հատվածում վերադառնալու էր նպատակային արժեքին:

3.1.2. Ներմուծման գներ և արտադրողների գներ

Ներմուծված ապրանքների գների տ/տ աճի տեմպերը 2013 թ. երկրորդ եռամսյակում դանդաղել են, %

2013 թ. հունվար-հունիսին գների բարձր աճ է գրանցվել արդյունաբերությունում և շինարարությունում

Ներմուծման գներ. 2013 թ. երկրորդ եռամսյակում համաշխարհային տնտեսության զարգացումների, ինչպես նաև ԱՄՆ դոլարի՝ եվրոյի նկատմամբ միջին անվանական փոխարժեքի արժևորման պարագայում ներմուծվող ապրանքների դոլարային գների աճի տեմպերը դանդաղել են: Ներմուծման դոլարային գների տ/տ աճը 2013 թ. երկրորդ եռամսյակում, ըստ ՀՀ ԿԲ գնահատումների, կազմել է տ/տ 1.3%՝ նախորդ եռամսյակի տ/տ 2.7%-ի փոխարեն:

Ներմուծման դոլարային գների աճի տեմպերի նվազումը հիմնականում պայմանավորվել է հունքային ապրանքների տ/տ աճի տեմպերի նվազմամբ, ինչը եռամսյակի ընթացքում հունքային ապրանքների գների նվազման հետևանք է: Սպառողական ապրանքների գների տ/տ աճի տեմպերը նույնպես դանդաղել են:

Նշենք նաև, որ 2013 թ. երկրորդ եռամսյակում ներմուծման դոլարային գների տ/տ 1.3% աճի և ՀՀ դրամ/ԱՄՆ դոլար միջին անվանական փոխարժեքի տ/տ 3.2% արժեզրկման պայմաններում, սպառողական զանբյուրում ներառված ներմուծված ապրանքների դրամային գները միջինում աճել են տ/տ 7.5%-ով:

Արտադրողների գներ¹⁶. 2013 թվականի երկրորդ եռամսյակում տնտեսության գրեթե բոլոր ճյուղերում (բացառությամբ՝ գյուղատնտեսության) արձանագրվել է գների ինդեքսների աճ, որի արդյունքում հունվար - հունիսին ՀՆԱ դեֆլատորը, ըստ ՀՀ ԿԲ գնահատումների, կազմել է տ/տ շուրջ 102.5:

Արդյունաբերության ճյուղում երկրորդ եռամսյակում արձանագրվել է գների տ/տ 2.4% աճ, որի պարագայում հունվար-հունիսի աճը կազմել է տ/տ 4.8%՝ պայմանավորված մշակող արդյունաբերության՝ 7.9% և էներգիայի, գազի արտադրության և բաշխման՝ 5.8% աճով:

Գյուղատնտեսության ճյուղում եռամսյակի ընթացքում արձանագրվել է գների¹⁷ տ/տ 6.5% նվազում, որի պարագայում հունվար-հունիսի անկումը կազմել է տ/տ 8.1%՝ պայմանավորված բուսաբուծության և անասնաբուծության ոլորտում արձանագրված համապատասխանաբար տ/տ 14.6% և 6.4% գնանկումներով: Ընդ որում՝ բուսաբուծության գնանկմանը նպաստել են կարտոֆիլի և բանջարաբուստանային կուլտուրաների՝ տ/տ 12% և մրգի՝ տ/տ 27.7% գնանկումները, իսկ անասնաբուծության ոլորտի գնանկումը հիմնականում մսի գների տ/տ 7.8% և կաթ, կաթնամթերքի գների տ/տ 5.3% գների նվազման արդյունք է:

Շինարարությունում երկրորդ եռամսյակում արձանագրվել է գների տ/տ 3.7% աճ, որի պարագայում հունվար-հունիսի գնաճը կազմել է տ/տ 2.3%՝ հիմնականում պայմանավորված ճյուղում աշխատավարձերի աճով:

¹⁶ Ներկայացված գների ինդեքսների փոփոխությունը 2013 թվականի հունվար-հունիսը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատությամբ է, եթե այլ բան նշված չէ:

¹⁷ Ներկայացված են գյուղատնտեսական մթերք արտադրողի իրացման գները:

Քեռնափոխադրումների գների աճը երկրորդ եռամսյակում կազմել է տ/տ 1.6%, որի պարագայում հունվար-հունիսին արձանագրված գների աճը կազմել է տ/տ 1.8%՝ պայմանավորված *երկաթուղային (2.7% աճ), օդային (5.9% աճ) և ավտոմոբիլային (2.6% աճ) տրանսպորտի* սակագների աճով:

3.1.3. Գնաճի սպասումներ

ՀՀ ԿԲ-ն 2013 թ. երկրորդ եռամսյակում շարունակել է ֆինանսական հատվածի կազմակերպությունների և տնային տնտեսությունների շրջանում իրականացնել մակրոտնտեսական մի շարք ցուցանիշների սպասումների վերաբերյալ հարցումներ:

Նշենք, որ երկրորդ եռամսյակում ֆինանսական համակարգում գնաճային սպասումներն ավելացել են՝ պայմանավորված էներգակիրների սակագների հնարավոր բարձրացման ակնկալվող ազդեցություններով: Ըստ հարցման արդյունքների՝ բանկերի գնաճային սպասումները մեկ տարվա հորիզոնում արտահայտվել են 12-ամսյա գնաճի՝ միջին հաշվով 5.5% մակարդակի շուրջ տատանմամբ, այն դեպքում, երբ նախորդ հարցման արդյունքում այդ ցուցանիշը տատանվում էր ԿԲ կողմից նախանշված 4% նպատակային ցուցանիշի շուրջ: Վարկային կազմակերպությունների գնաճային սպասումները ևս ավելացել են. նախորդ հարցման տվյալներով նախանշվել էր 12-ամսյա գնաճի մոտ 4% միջին մակարդակ, իսկ այս հարցման արդյունքներով՝ 4.8%: Տնային տնտեսությունների գնաճային սպասումները, ըստ երկրորդ եռամսյակի հարցման արդյունքների, փոխվել են աճի ուղղությամբ՝ հիմնականում պայմանավորված նույն գործոնով. գնաճի սպասվող միջին մակարդակը այս եռամսյակի հարցման արդյունքներով կազմել է շուրջ 4.7%՝ նախորդ եռամսյակի նույն ցուցանիշի 4.3% մակարդակի պարագայում:

Ըստ հարցման արդյունքների՝ շուկայական տոկոսադրույքների վերաբերյալ առևտրային բանկերի և վարկային կազմակերպությունների սպասումները (մեկ տարվա կտրվածքով) համեմատաբար կայուն մակարդակի պահպանման ուղղությամբ են, ընդ որում, առաջիկա եռամսյակում սպասումները փոքր-ինչ աճի ուղղությամբ են, իսկ հաջորդ երեքում պահպանվում են կայուն վարքագծի շուրջ:

3.2. Համախառն առաջարկ և համախառն պահանջարկ

3.2.1. Համախառն առաջարկ¹⁸

2013 թվականի առաջին եռամսյակի համար, ինչպես և սպասվում էր, ԱՎԾ հրապարակած **տնտեսական աճի ցուցանիշը** կազմել է տ/տ 7.5%:

2013 թվականի երկրորդ եռամսյակում տնտեսական ակտիվությունը համեմատաբար ցածր է եղել, որի արդյունքում 2013 թվականի առաջին կիսամյակի տնտեսական ակտիվությունը դանդաղել է՝ կազմելով տ/տ 4.4%՝ հունվար-մարտի տ/տ 8.7%-ի փոխարեն:

Այսպիսով, հաշվի առնելով 2013 թվականի երկրորդ եռամսյակում արդյունաբերության թողարկման ծավալների՝ սպասվածից ցածր աճը, առևտրի շրջանառության ծավալների աճի դանդաղումը և շի-

2013 թվականի երկրորդ եռամսյակում տնտեսական ակտիվությունը համեմատաբար ցածր է եղել, որի հետևանքով 2013 թվականի առաջին կիսամյակի տնտեսական ակտիվությունը դանդաղել է՝ կազմելով տ/տ 4.4%՝ հունվար-մարտի տ/տ 8.7%-ի փոխարեն:

¹⁸ Տնտեսության ծյուղերի ավելացված արժեքների իրական աճի 2013 թվականի առաջին կիսամյակի ցուցանիշները ՀՀ ԿԲ կանխատեսումներն են, իսկ ենթաճյուղերի ցուցանիշները ներկայացնում են 2013 թվականի հունվար-հունիսի թողարկման աճի տ/տ տեմպերը, եթե այլ բան նշված չէ:

նարարության ճյուղի բացասական զարգացումները, տնտեսական աճի կանխատեսումները բազային սցենարի ներքո վերանայվել են նվազման ուղղությամբ: Արդյունքում՝ ակնկալվում է, որ 2013 թվականի առաջին կիսամյակում տնտեսական աճը կլինի 5.5-5.7 %¹⁹ միջակայքում:

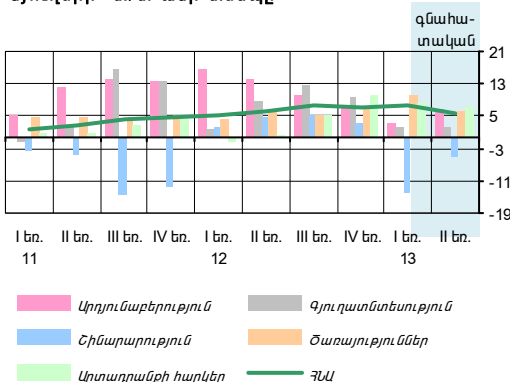
Հաշվի առնելով 2013 թվականի առաջին կիսամյակում **արդյունաբերության** ճյուղի թողարկման ծավալների 8.3% աճը՝ ճյուղի ավելացված արժեքի աճը 2013 թ. առաջին կիսամյակում գնահատվում է տ/տ 6.5 - 7%: Դա հիմնականում պայմանավորվել է հանքագործական արդյունաբերության (16.5%), սննդամթերքի²⁰ (7.7%), մետալուրգիայի (10.1%), խմիչքի²¹ (11.5%) և ծխախոտի (74.3%) արտադրության ծավալների աճով, որը ինչպես ներքին, այնպես էլ համաշխարհային տնտեսության շարունակական վերականգնման պայմաններում արտաքին պահանջարկի աճի արդյունք է:

Հաշվի առնելով **շինարարության** ճյուղի՝ 2013 թվականի առաջին կիսամյակի փաստացի թողարկման ծավալների 8.8% նվազումը՝ ճյուղի ավելացված արժեքի նվազումը նույն ժամանակահատվածի համար գնահատվում է տ/տ 5-6%: Ընդ որում, բացառությամբ բնակչության (16.9% աճ) միջոցների հաշվին իրականացված շինարարության ծավալների, նվազում արձանագրվել է շինարարության ֆինանսավորման մյուս բոլոր աղբյուրներում: Մասնավորապես՝ նվազել են կազմակերպությունների (10.6% նվազում), միջազգային վարկերի (44.9% նվազում), պետական բյուջեի (17% նվազում) և համայնքների (22.8% նվազում), մարդասիրական օգնության (27.1% նվազում) միջոցների հաշվին իրականացված շինարարության ծավալները:

Ծառայությունների ոլորտում 2013 թ. առաջին կիսամյակի ավելացված արժեքի աճը գնահատվում է տ/տ 5.7-6.2%, ինչը մատուցված ծառայությունների և առևտրի ծավալների համապատասխանաբար 4.4% և 3.5% աճի արդյունք է: Ընդ որում՝ մատուցված ծառայությունների ծավալի աճին մեծապես նպաստել է տեղեկատվության և կապի (10.7%), ֆինանսական և ապահովագրական գործունեության (5.8%), մշակույթի, զվարճության և հանգստի (17.8%), հանրային սննդի (20.9%) և առողջապահության (13.4%) ոլորտներում արձանագրված աճը: Առևտրի աճը հիմնականում մանրածախ և մեծածախ առևտրի շրջանառության ծավալների համապատասխանաբար 3.2% և 7% աճի արդյունք է:

Գյուղատնտեսության ճյուղում 2013 թ. առաջին կիսամյակի ավելացված արժեքի աճը գնահատվում է տ/տ 2.2-2.5%, որը անասնապահության, ձկնորսության և բուսաբուծության համապատասխանաբար 1.5%, 34.5% և 3.6% աճի արդյունք է: Ընդ որում՝ անասնապահության ենթաճյուղի աճը ամբողջությամբ պայմանավորվել է կաթի արտադրության ծավալների 4.2% աճով:

Փաստացի իրական ՀՆԱ-ի և տնտեսության ճյուղերի տ/տ աճի տեմպը

¹⁹ Տես ՀՆԱ իրական աճի (կուտակային) կանխատեսման հավանականությունների բաշխման գծանկարի 30% հավանականության միջակայքը:

²⁰ Սննդամթերքի արտադրության աճն արձանագրվել է հիմնականում բուսական յուղի (3 անգամ), մակարոնեղենի (25.5%), պահածոների (28%), շաքարավազի (18%), հրուշակեղենի (15.1%), կաթնաշոռի (14.6%), մածուցի (13.9%), կաթի (4.3%), թթվասերի (16%) և պաղպաղակի (13.8%) արտադրության ծավալների աճի հաշվին:

²¹ Խմիչքի արտադրության աճն արձանագրվել է հիմնականում շամպայնի (3.1 անգամ), գինու (20.7%), օղու (5.1%), կոնյակի (1%), բնական հյութերի (11.8%), աղբյուրի ջրերի (12.8%), հանքային ջրի (3.1%) և ոչ ալկոհոլային ըմպելիքների (30.3%) արտադրության ծավալների աճի հաշվին:

Ըստ ԿԲ զննահատումների՝ 2013 թ. երկրորդ եռամսյակում մասնավոր սպառման աճը կազմել է 4.8%, իսկ մասնավոր ներդրումները նվազել են 2.8%-ով:

3.2.2. Համախառն պահանջարկ²²

ՀՀ ԿԲ կանխատեսումներին համահունչ՝ 2013 թվականի առաջին և երկրորդ եռամսյակներում մասնավոր սպառման աճի տեմպերը նախորդ տարվա ընթացքում արձանագրված բարձր աճի տեմպերի համեմատ դանդաղել են: Ընթացիկ տարվա երկրորդ եռամսյակում մասնավոր սպառման աճը կազմել է 4.8%, որի պարագայում հունվար-հունիս ժամանակահատվածում մասնավոր սպառման աճը կազմել է 5.8%:

Մասնավոր սպառման դանդաղման միտումն իր հերթին պայմանավորվել է նախորդ տարվա ընթացքում գյուղատնտեսության ոլորտում արձանագրված մեծ աճի տնտեսական էֆեկտների աստիճանական վերացմամբ և վարկավորման ծավալների աճի տեմպերի դանդաղմամբ:

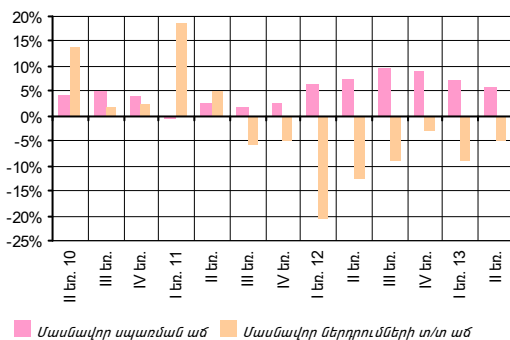
Վերը նկարագրված զարգացումների մասին է վկայում նաև ՀՀ ԿԲ կողմից հաշվարկվող սպառողների վստահության ինդեքսի վարքագիծը²³: 2013 թվականի երկրորդ եռամսյակում, առաջին եռամսյակի համեմատ, սպառողների վստահության ցուցանիշը նվազել է 8.3%-ով և կազմել 43.3՝ փաստելով 2013 թվականի երկրորդ եռամսյակում սպառման աճի տեմպերի դանդաղման միտման պահպանման մասին:

2013 թվականի երկրորդ եռամսյակում ներդրումային միջավայրը սպասվածի համեմատ ավելի թույլ է եղել՝ հիմնականում պայմանավորված հունվար-հունիս ժամանակահատվածում շինարարության թողարկման ծավալների 8.8% նվազմամբ և նույն ժամանակահատվածում տնտեսական ակտիվության սպասվածից ավելի դանդաղմամբ: Արդյունքում՝ տարվա երկրորդ եռամսյակում, ըստ ՀՀ ԿԲ զննահատումների, ներդրումները նվազել են 2.8%-ով, որի պարագայում առաջին կիսամյակում ներդրումների անկումը կազմել է 4.7%: Սակայն, չնայած շինարարության ոլորտում արձանագրված անկմանը և արդյունաբերության ճյուղի որոշակի դանդաղմանը, ՀՀ ԿԲ կողմից ձեռնարկությունների շրջանում ներդրումների վերաբերյալ իրականացված հարցման արդյունքները²⁴ վկայում են ներդրումների վերաբերյալ դրական սպասումների մասին. 2013 թվականի երկրորդ կիսամյակում ակնկալվում է ներդրումային ակտիվության անկման տեմպերի դանդաղում: Նշենք, որ 2013 թվականի առաջին կիսամյակում ևս որպես ներդրումների ֆինանսավորման կարևոր աղբյուր են ծառայել տեղական բանկերից ձեռնարկություններին տրամադրվող վարկային միջոցները:

Այսպես՝ 2013 թվականի առաջին եռամսյակում արդյունաբերության ոլորտում ներդրումներ են իրականացրել հարցված ձեռնարկությունների 26%-ը, որը 10 տոկոսային կետով բարձր է նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ: Ընդ որում՝ ներդրումներ իրականացրած ձեռնարկությունների 54%-ը ներդրումներն իրականացրել է մեքենասարքավորումների ձեռքբերման նպատակով, իսկ 54%-ը որպես ներդրումների ֆինանսավորման աղբյուր է օգտագործել տեղական բանկերից ստացած վարկերը:

2013 թվականի երկրորդ եռամսյակում շինարարության ոլորտում ներդրումներ է իրականացրել հարցված ձեռնարկությունների 22%-ը (նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ՝ 9 տոկոս):

Մասնավոր սպառման և ներդրումների տ/տ աճ

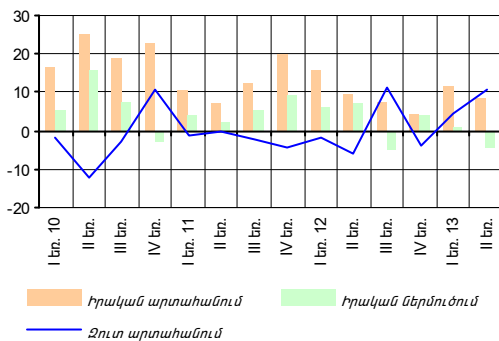

²² Մասնավոր ծախսումների, մասնավոր սպառման և մասնավոր ներդրումների 2013 թվականի երկրորդ եռամսյակի ցուցանիշները ՀՀ ԿԲ զննահատումներն են՝ հիմնված 2013 թվականի առաջին եռամսյակի փաստացի տվյալների վրա: Ենթադրվում է ներկայացված աճի զննահատումները նախորդ տարվա նույն եռամսյակի նկատմամբ են, եթե այլ բան նշված չէ:

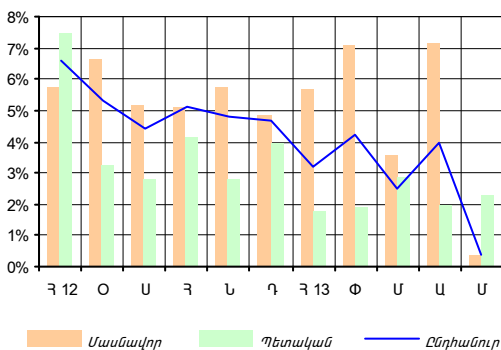
²³ <https://www.cba.am/am/SitePages/statsscci.aspx>

²⁴ <https://www.cba.am/am/SitePages/statsseabci.aspx>

Ձուտ արտահանման դիրքը բավականին լավացել է 2013 թ. երկրորդ եռամսյակում (զուտ իրական արտահանում, տ/տ %, դրական նշանը՝ բարելավում)

Անվանական աշխատավարձի տ/տ աճ

սային կետով ավելի): Նշենք, որ առաջին եռամսյակում վերը նշված ցուցանիշը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նվազել էր 7 տոկոսային կետով:

Մասնավոր սպառման աճի տեմպերի դանդաղման և ներդրումային ցածր ակտիվության պայմաններում 2013 թվականի երկրորդ եռամսյակում, նախորդ եռամսյակների համեմատ, մասնավոր ծախսումների աճը դանդաղել է և կազմել 3.2%, որը պետական ծախսումների 1.1% աճի պարագայում հանգեցրել է ներքին պահանջարկի 3.0% աճի:

2012 թվականի երկրորդ կիսամյակում մասնավոր սպառման բարձր աճի և մասնավոր ներդրումների վերականգնման պայմաններում ձևավորվել է մասնավոր ծախսումների դրական ճեղքվածք: 2013 թվականի երկրորդ եռամսյակում մասնավոր հատվածի ծախսումների ճեղքվածքը մոտեցել է զրոյի և գնաճի վրա ունեցել է ընդամենը 0.2 - 0.3 տոկոսային կետ դրական ազդեցություն:

2013 թ. երկրորդ եռամսյակում ապրանքների և ծառայությունների իրական արտահանման աճի տեմպերը թեև դանդաղել են, այնուամենայնիվ պահպանվել են բարձր մակարդակում: Ապրանքների և ծառայությունների ներմուծման իրական ծավալները տ/տ նվազել են: Այսպես՝ 2013 թ. երկրորդ եռամսյակում արձանագրվել է ապրանքների և ծառայությունների իրական արտահանման տ/տ 8.4% աճ: Վերջինս թույլ արտաքին պահանջարկի պայմաններում պայմանավորվել է արդյունաբերության ճյուղում շարունակվող դրական զարգացումներով:

Ներքին տնտեսության ակտիվության աճի տեմպերի դանդաղման ներքո ապրանքների և ծառայությունների ներմուծման իրական ծավալները, ըստ ՀՀ ԿԲ գնահատումների, 2013 թ. երկրորդ եռամսյակում նվազել են տ/տ 4.3%-ով:

Ֆիզիկական անձանց ոչ առևտրային բնույթի փոխանցումների զուտ ներհոսքի աճի տեմպերը 2013 թ. երկրորդ եռամսյակում փոքրինչ արագացել են և կազմել տ/տ 11.8%, չնայած երկրորդ եռամսյակում Ռուսաստանի տնտեսության աճի տեմպերի դանդաղմանը:

3.2.3. Աշխատանքի շուկա²⁵

2013 թվականի ապրիլ-մայիս ամիսների փաստացի զարգացումները նախանշում են, որ 2013 թվականի երկրորդ եռամսյակում անվանական աշխատավարձի աճի տեմպը նախորդ կանխատեսումների համեմատ եղել է ավելի փոքր և գնահատվում է 2.2%, որի հետևանքով առաջին կիսամյակում անվանական աշխատավարձի աճը կազմել է 2.8%: Ընդ որում՝ 2013 թվականի հունվար-մայիս ժամանակահատվածում մասնավոր հատվածում աշխատավարձի աճը կազմել է շուրջ 5%, իսկ պետական հատվածում շուրջ 2%:

Մասնավոր հատվածում անվանական աշխատավարձերի աճի վրա հիմնականում ազդեցություն է ունեցել առաջին կիսամյակի տնտեսական աճը և գործազրկության նվազումը:

2013 թվականի երկրորդ եռամսյակում տնտեսական աճի շարունակականության, հետևաբար և աշխատուժի աճող պահանջարկի պայմաններում գործազրկության միջին մակարդակը նախորդ տարվա համեմատ նվազել է 2.4 տոկոսային կետով և կազմել 16%: Այս պայմաններում գործազրկության միջին մակարդակը առաջին կիս-

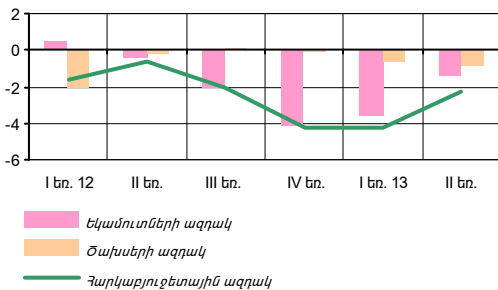
²⁵ Աշխատանքի շուկայի՝ 2013 թվականի տվյալները ՀՀ ԿԲ գնահատումներն են՝ հիմնված 2013 թվականի առաջին եռամսյակի և 2013 թվականի ապրիլ-մայիս ամիսների փաստացի ցուցանիշների վրա: Ենթաբաժնում ներկայացված աճի գնահատումները նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ են, եթե այլ բան նշված չէ:

ամյակում կազմել է 16.45% և նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նվազել 2.3 տոկոսային կետով:

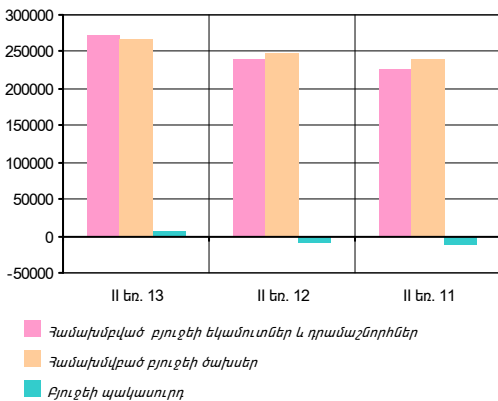
Աշխատանքի շուկայի վերը նշված զարգացումների պայմաններում 2013 թ. երկրորդ եռամսյակում աշխատանքի շուկայում էական անհավասարակշռություններ չեն նկատվել: Հետևաբար կարելի է փաստել, որ նշված ժամանակահատվածում աշխատանքի շուկայի ազդեցությունը գնաճի վրա եղել է չեզոք:

2013 թվականի երկրորդ եռամսյակում հարկաբյուջետային քաղաքականությունը շարունակել է զսպող ազդեցություն ունենալ համախառն պահանջարկի վրա. հարկաբյուջետային ազդակի ցուցանիշը կազմել է 2.4 զսպող՝ եռամսյակի համար կանխատեսված չեզոք ազդեցության փոխարեն:

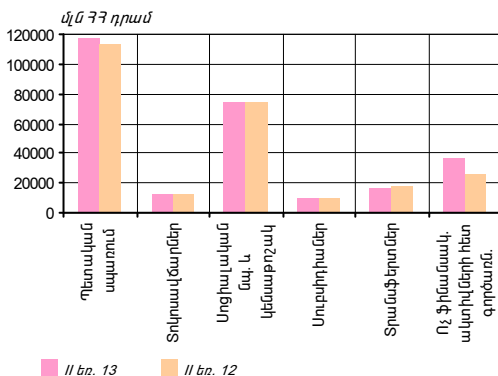
2013 թվականի երկրորդ եռամսյակում հարկաբյուջետային քաղաքականության զսպող ազդեցությունը պայմանավորվել է առավելապես եկամուտների զսպող ազդեցությամբ

ՀՀ համախմբված բյուջեի հիմնական ցուցանիշները 2011 - 2013 թթ. II եռամսյակներում. վերջին տարիներին առաջին անգամ 2-րդ եռամսյակի բյուջեն հավելուրդային է

ՀՀ բյուջեի ծախսերի մեջ 2013 թ. երկրորդ եռամսյակում աճ է արձանագրվել գրեթե բոլոր ծախսային հոդվածների գծով

3.2.4. Հարկաբյուջետային քաղաքականություն²⁶

2013 թվականի երկրորդ եռամսյակում ՀՀ պետական բյուջեի կատարումն ընթացել է եռամսյակի համար ծրագրված համամասնությունների նկատմամբ եկամուտների փոքր-ինչ գերակատարմամբ և ծախսերի որոշ հոդվածների տնտեսումներով: Այս զարգացումների պայմաններում հարկաբյուջետային քաղաքականությունը շարունակել է զսպող ազդեցություն ունենալ համախառն պահանջարկի վրա. հարկաբյուջետային ազդակի ցուցանիշը կազմել է 2.4 զսպող՝ եռամսյակի համար կանխատեսված չեզոք ազդեցության փոխարեն: Դա հիմնականում պայմանավորված է եռամսյակային ծրագրից ծախսերի²⁷ շեղմամբ, որի արդյունքում նախատեսված 0.7 ընդլայնող ազդեցության փոխարեն արձանագրվել է 0.9 զսպող ազդեցություն, իսկ եկամուտների ազդեցությունը կազմել է 1.4 զսպող՝ կանխատեսված 1.0 զսպողի փոխարեն:

2013 թվականի երկրորդ եռամսյակում պետական բյուջեի եկամուտները 1.6 մլրդ դրամով ավելի են հավաքագրվել եռամսյակային համամասնություններով նախատեսված ցուցանիշից:

Համախմբված բյուջեի եկամուտները նախորդ տարվա երկրորդ եռամսյակի համեմատությամբ ավելացել են 14.3 %-ով, որը հիմնականում ապահովվել է հարկային եկամուտների աճի հաշվին: Ընդ որում՝ հարկերի մեջ տ/տ առաջանցիկ աճ է արձանագրվել ուղղակի հարկերի մասով՝ կազմելով 21%, իսկ անուղղակի հարկերն ավելացել են 12%-ով: Ուղղակի հարկերի կառուցվածքում հատկանշական է եկամտային հարկի²⁸ աճը, որը կազմել է 24.4%: Հարկերի և տուրքերի կառուցվածքում նախորդ տարվա երկրորդ եռամսյակի համեմատ 2 տոկոսային կետով նվազել է անուղղակի հարկերի տեսակարար կշիռը՝ կազմելով հարկային եկամուտների 46%-ը և 1 տոկոսային կետով ավելացել է ուղղակի հարկերի տեսակարար կշիռը՝ կազմելով 44%-ը:

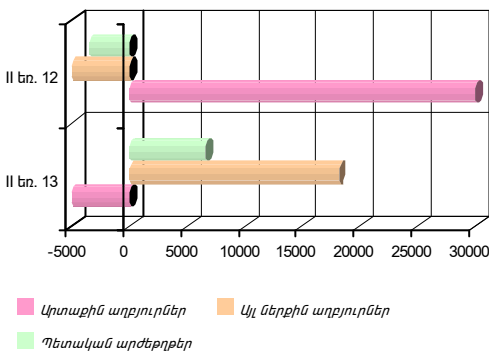
Չնայած եռամսյակի ընթացքում արձանագրվել է պետական ծախսերի ցածր կատարողական՝ ծրագրի նկատմամբ մոտ 87%, այնուամենայնիվ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ գրեթե բոլոր հոդվածների մասով արձանագրվել է աճ: ՀՀ համախմբված բյուջեի ծախսերը երկրորդ եռամսյակում, նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ, աճել են շուրջ

²⁶ Հարկաբյուջետային հատվածի վերլուծությունը կատարվել է երկրորդ եռամսյակի նախնական փաստացի ցուցանիշների հիման վրա (ներառյալ՝ ԾԻԳ-երի միջոցները) կազմված համախմբված բյուջեի նախնական փաստացի ցուցանիշներով: Ընդ որում՝ եկամուտների ազդեցությունը հաշվարկվել է կանխատեսված ՀՆԱ անվանական ցուցանիշի, իսկ ծախսերի ազդեցությունը՝ գնահատված պոտենցիալ ՀՆԱ ցուցանիշի նկատմամբ:

²⁷ Ծախսերի շեղումը մեծամասամբ պայմանավորված է «Հյուսիս-հարավ ծանապարհային միջանցք» ներդրումային ծրագրով նախատեսված աշխատանքների դանդաղ ընթացքով և դրա հետևանքով ավելի պակաս միջոցների ստացմամբ:

²⁸ Պայմանավորված 2013 թվականից հարկային օրենսդրության մեջ կատարված փոփոխությամբ՝ մեկ միասնական եկամտային հարկի ներդրմամբ (նախկին եկամտա-հարկի և պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարների փոխարեն) ստացված մուտքերի աճով և որոշ չափով էլ՝ նշված հարկատեսակների գծով նախորդ տարվա պարտավորությունները ընթացիկ եռամսյակում մուտքագրվելու հանգամանքով: Վերջինս նաև դրսևորվել էր առաջին եռամսյակում:

2013 թվականի երկրորդ եռամսյակում ձևավորվել է բյուջեի հավելուրդ

Առաջին կիսամյակում իրականացված հարկաբյուջետային քաղաքականությունը համախառն պահանջարկի վրա ունեցել է 3.2 զսպող ազդեցություն՝ առավելապես պայմանավորված եկամուտների զսպող ազդեցությամբ:

7 %-ով, որը ցածր է 9.7% գնահատվող անվանական ՀՆԱ-ի ներուժից: Ընդ որում՝ ընթացիկ ծախսերն ավելացել են տ/տ շուրջ 6.9 %-ով: Ընթացիկ ծախսերի մեջ աճ է արձանագրվել գրեթե բոլոր հոդվածների գծով, իսկ **պետական սպառումը** տ/տ աճել է 4.3%-ով: **«Ոչ ֆինանսական ակտիվների հետ գործառնություններ» հոդվածի գծով կամ կապիտալ ծախսերի** տ/տ աճը կազմել է 23%, իսկ եռամսյակային համամասնություններից շեղումը հիմնականում պայմանավորված է արտաքին ֆինանսավորմամբ իրականացվող ծրագրերով:

Եկամուտների և ծախսերի վերը նշված ցուցանիշների պարագայում երկրորդ եռամսյակում ևս ձևավորվել է բյուջեի հավելուրդ, որը կազմել է 7.2 մլրդ դրամ՝ եռամսյակի համար ծրագրված 24.6 մլրդ դրամ պակասուրդի փոխարեն:

Ամփոփելով առաջին կիսամյակի արդյունքները՝ նշենք, որ մասնավորապես առաջին եռամսյակի բարձր տնտեսական ակտիվությամբ պայմանավորված՝ պետական բյուջեի եկամուտները ծրագրված համամասնությունների նկատմամբ գերակատարվել են մոտ 13.0 մլրդ դրամով, իսկ հարկային եկամուտները²⁹ 10.8 մլրդ դրամով: Հարկային եկամուտների աճը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ կազմել է 21.1% կամ 83.6 մլրդ դրամ, ինչը մեծ մասամբ պայմանավորված է ավելացված արժեքի հարկի, մաքսատուրքի և բնապահպանական ու բնօգտագործման վճարների աճով: Պետական ծախսերի (ԾԻԳ-երի միջոցները ներառյալ) աճը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ կազմել է 8.6%:

Կիսամյակի արդյունքում ձևավորվել է բյուջեի հավելուրդ՝ կազմելով 26.5 մլրդ դրամ՝ կիսամյակի համար նախատեսված 46.9 մլրդ դրամ պակասուրդի փոխարեն:

Ընդհանուր առմամբ, առաջին կիսամյակում իրականացված հարկաբյուջետային քաղաքականությունը համախառն պահանջարկի վրա ունեցել է 3.2 զսպող ազդեցություն՝ առավելապես պայմանավորված եկամուտների զսպող ազդեցությամբ:

3.3. Փող և ֆինանսական շուկայի զարգացումները

3.3.1. Ֆինանսական շուկա, փող և վարկ

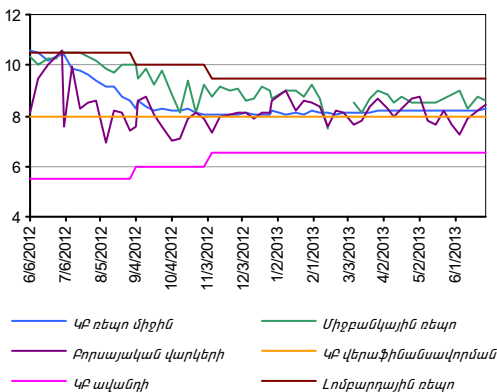
2013 թ. երկրորդ եռամսյակում ԿԲ խորհուրդը շարունակել է ծրագրով նախատեսված չեզոք դրամավարկային քաղաքականության իրականացումը, թեև կարճաժամկետ հատվածի համար նախանշվել էին հնարավոր գնաճային ռիսկեր, որոնց դրսևորման պարագայում առաջացող սպասումները և երկրորդային ազդեցությունները չեզոքացնելու նպատակով չէր բացառվում տոկոսադրույքի հետագա ճշգրտման հնարավորությունը: Սակայն եռամսյակի ընթացքում ձևավորված չափավոր գնաճային միջավայրը թույլ տվեց պահպանել քաղաքականության տոկոսադրույքը 8% մակարդակում այն հիմնավորմամբ, որ դրական իրական տոկոսադրույքը հնարավորություն կտա խարսխելու գնաճային սպասումները, ավելին՝ նպաստելու տնտեսական ակտիվության բարձրացմանը:

Միաժամանակ, նպատակ ունենալով խթանել թե՛ բանկերի՝ ՀՀ դրամով վարկեր տրամադրելու առաջարկը, թե՛ պետական պարտա-

²⁹ Հարկերի մեջ ներառված են մոտ 1.6 մլրդ դրամի հայցադիմումների վճարներ:

2013 թ. հունիսին ԿԲ խորհուրդն իրենց ճիշտ բանկերի դրամային պարտավորությունների դիմաց պարտադիր պահուստավորման նորման՝ սահմանելով 4%:

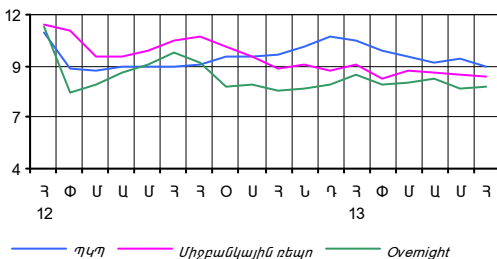
Եռամսյակի ընթացքում կարծաժամկետ տոկոսադրույքները դրսևորել են նվազման միտում

ԿԲ հիմնական գործիքի՝ ռեպո համաձայնագրերի տոկոսադրույքը երկրորդ եռամսյակում շարունակել է մոտ գտնվել քաղաքականության տոկոսադրույքին:

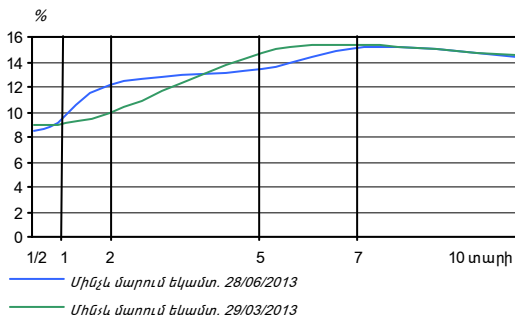
Երկրորդ եռամսյակում ֆինանսական շուկայի տոկոսադրույքները ցուցաբերել են հիմնականում թույլ նվազման վարքագիծ:

Եռամսյակի ընթացքում կարծաժամկետ տոկոսադրույքները դրսևորել են նվազման միտում ԿԲ վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքի անփոփոխ մակարդակի պայմաններում

Պետական կարծաժամկետ պարտատոմսերի առաջնային շուկայում տոկոսադրույքների՝ դեռևս տարեսկզբից դրսևորված նվազման միտումը շարունակվել է նաև 2013 թ. երկրորդ եռամսյակում:

Պետական պարտատոմսերի տոկոսադրույքները երկրորդային շուկայում հիմնականում աճել են 1-2 տարի ժամկետայնությամբ հատվածում

տոմսերի նկատմամբ պահանջարկը, 2013 թ. հունիսին ԿԲ խորհուրդն իրենց ճիշտ բանկերի դրամային պարտավորությունների դիմաց պարտադիր պահուստավորման նորման՝ սահմանելով 4%: Դոլարային պարտավորությունների դիմաց պահուստավորման նորման պահպանվել է 12%, ինչը դոլարայնացման մակարդակի նվազեցման նպատակ է հետապնդում:

Նկարագրված միջավայրում իրականացված դրամավարկային քաղաքականության ներքո ԿԲ հիմնական գործիքի՝ ռեպո համաձայնագրերի տոկոսադրույքը երկրորդ եռամսյակում շարունակել է մոտ գտնվել քաղաքականության տոկոսադրույքին՝ կազմելով 8.19%:

2013 թ. առաջին եռամսյակում ԴԿ ԿԲ կողմից իրականացված գործառնությունները						
Ժամանակահատված	Ռեպո (մինչև 7 օր)		Ներգրավված միջոցներ		Լոնբարդային ռեպո	
	Ծավալ (մլն դրամ)	%	Ծավալ (մլն դրամ)	%	Ծավալ (մլն դրամ)	%
I եռ. 2012 թ.	151932.32	11.15	380600	5.00	59093.88	11.00
II եռ.	185000.00	10.29	317950	5.05	179437.37	10.77
III եռ.	488921.68	9.03	158200	5.51	32524.98	10.50
IV եռ.	741880.51	8.09	140150	6.22	5631.79	9.50
I եռ. 2013 թ.	763825.90	8.09	163700	6.50	944.60	9.50
II եռ.	929077.62	8.19	176300	6.5	38652.30	9.5

Երկրորդ եռամսյակում, ԿԲ կողմից վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքի անփոփոխ մակարդակի պահպանման և դրամով պարտավորությունների դիմաց պահուստավորման նորմայի նվազեցման պարագայում, ֆինանսական շուկայի տոկոսադրույքները ցուցաբերել են հիմնականում թույլ նվազման վարքագիծ. բորսայական միջբանկային վարկերի (overnight) տոկոսադրույքի եռամսյակի միջին ցուցանիշը նախորդ եռամսյակի միջինի նկատմամբ նվազել է 0.18 տոկոսային կետով, շուկայական ռեպո տոկոսադրույքը գրեթե չի փոփոխվել, մինչդեռ միջբանկային ռեպո շուկայում եռամսյակի միջին տոկոսադրույքը նվազել է 0.25 տոկոսային կետով, ՊԿԴ միջին եռամսյակային տոկոսադրույքը՝ 0.58 տոկոսային կետով:

Ներգիր 2

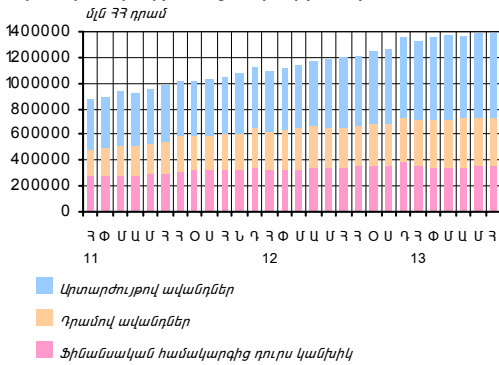
Պետական պարտատոմսերի շուկա

Պետական կարծաժամկետ պարտատոմսերի առաջնային շուկայում դեռևս տարեսկզբից դրսևորված տոկոսադրույքների նվազման միտումը շարունակվել է նաև 2013 թ. երկրորդ եռամսյակում: Արդյունքում պարտատոմսերի եկամտաբերության եռամսյակային միջին ցուցանիշը նախորդ եռամսյակի համեմատ նվազել է 0.58 տոկոսային կետով և կազմել 9.19%, իսկ հունիսին ՊԿԴ միջին տոկոսադրույքը 2013 թ. մարտի համեմատ նվազել է 0.50 տոկոսային կետով և կազմել 8.96%:

Ինչպես ցույց է տալիս եկամտաբերության կորերի ուսումնասիրությունը, երկրորդային շուկայում պարտատոմսերի եկամտաբերությունները նվազել են կորի գրեթե ողջ երկայնքով՝ բացառությամբ 1-2 տարի ժամկետայնությամբ հատվածի, որտեղ եկամտաբերությունն աճել է ավելի քան 2 տոկոսային կետով:

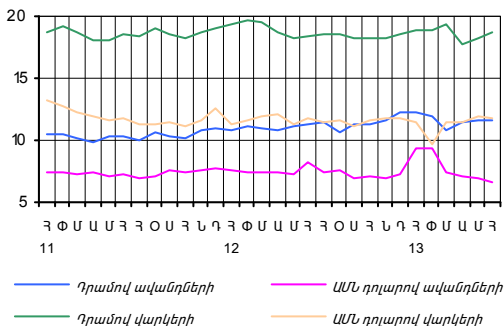
2013 թ. երկրորդ եռամսյակի ընթացքում բանկային համակարգում ԴԿ դրամով ավանդների միջին ամսական տոկոսադրույքները ևս թույլ նվազող վարքագիծ են ցուցաբերել. 2012 թ. տարեվերջի

**2013 թվականի երկրորդ եռամսյակում
դրամով ավանդների աճը գերազանցել է
արտարժույթային ավանդների աճին**

**Նվազման միտում են դրսևորել նաև 77 դրամով
վարկերի տոկոսադրույքները:**

**Երկրորդ եռամսյակում 77 դրամով վարկերի
ու ավանդների միջին տոկոսադրույքների
տարբերությունը նվազել է**

**Վարկավորման արժույթային կառուցվածքում
եռամսյակի ընթացքում ավելացել են դրամով
տրամադրված վարկերի ծավալները:**

**Երկրորդ եռամսյակում դոլարայնացման մակարդակը
նվազել է:**

աճից հետո տոկոսադրույքները 2013 թ. առաջին կիսամյակում աս-
տիճանաբար նվազել են և հունիսին կայունացել 11.6%-ի շրջակայ-
քում, իսկ միջին եռամսյակային ցուցանիշը նախորդ եռամսյակի հա-
մապատասխան ցուցանիշի նկատմամբ նվազել է 0.14 տոկոսային
կետով՝ կազմելով 11.5%: Չնավորված տոկոսադրույքների պայ-
մաններում եռամսյակի ընթացքում դրամային ավանդների ծավալ-
ներն աճել են 2.7%-ով, որը գրեթե հավասարապես բաշխվել է ցպա-
հանջ և ժամկետային դրամային ավանդների միջև: Արտարժույթային
ավանդների տոկոսադրույքները եռամսյակի ընթացքում նվազել են
1.8 տոկոսային կետով և կազմել 6.9%: Արտարժույթային ավանդների
ծավալները մնացել են գրեթե անփոփոխ՝ աճը կազմել է 0.2%, (բա-
ցառելով փոխարժեքի փոփոխության ազդեցությունը՝ աճը կազմել է
2.3%)՝ հիմնականում տնային տնտեսություններից ներգրավված
ավանդների հաշվին:

2013 թ. երկրորդ եռամսյակում նվազման միտում են դրսևորել
նաև 77 դրամով վարկերի տոկոսադրույքները: Համաձայն 77 բան-
կերի և վարկային կազմակերպությունների կողմից տրամադրվող
վարկերի պայմանների վերաբերյալ 2013 թ. առաջին եռամսյակի
հարցման արդյունքների՝ 2013 թ. երկրորդ եռամսյակում սպասվում
էր փոքր ու միջին բիզնեսի, ինչպես նաև տնային տնտեսությունների
վարկավորման ընթացակարգերի և պայմանների դյուրացում: Որպես
նախանշվածի արդյունք՝ 77 դրամով վարկավորման տոկոսադրույք-
ների միջին եռամսյակային մակարդակը նվազել է 0.8 տոկոսային
կետով և կազմել 18.2%, ընդ որում՝ դրամով սպառողական վարկերի
միջին եռամսյակային տոկոսադրույքը կազմել է 19.6%, հիփոթե-
քային վարկերինը՝ 12.6%, բիզնես վարկերինը՝ 14.3%:

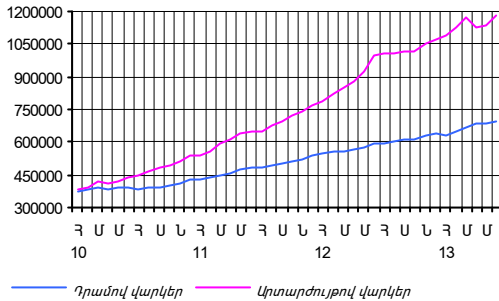
Արտարժույթով տրամադրված վարկերի տոկոսադրույքների մի-
ջին եռամսյակային ցուցանիշը երկրորդ եռամսյակում, նախորդ
եռամսյակի համեմատությամբ, թեև ավելացել է 0.8 տոկոսային կե-
տով, սակայն հունիսի միջին տոկոսադրույքը միայն 0.3 տոկոսային
կետով է ավելի եղել մարտի միջին ցուցանիշից և կազմել է 11.8%:

77 դրամով վարկերի ու ավանդների միջին տոկոսադրույքների
տարբերության նվազման՝ վերջին երկու տարիներին արձանագրվող
միտումը, որը դադարել էր 2013 թվականի սկզբին, վերսկսվել է. հու-
նիսին նշված տարբերությունը կազմել է 7.1 տոկոսային կետ՝ մարտի
8.5 տոկոսային կետի փոխարեն: Արտարժույթային վարկերի և
ավանդների տոկոսադրույքների տարբերությունը աճել է՝ 2013 թվա-
կանի մարտի 4.1 տոկոսային կետից հունիսին հասնելով 5.2 տոկո-
սային կետի:

Երկրորդ եռամսյակի ընթացքում շարունակվել է վարկավորման
աճի տեմպերի դանդաղումը, վարկավորման ծավալների աճը կազ-
մել է 2.1% (տ/տ աճը՝ 16.5%), իսկ բացարձակ արտահայտությամբ
կազմել է 38.1 մլրդ դրամ՝ նախորդ եռամսյակի 101.1 մլրդ դրամի
փոխարեն: Ընդ որում, վարկավորման արժույթային կառուցվածքում
եռամսյակի ընթացքում ավելացել են դրամով տրամադրված վար-
կերի ծավալները՝ 4.5%-ով, իսկ արտարժույթով վարկերի ծավալներն
ավելացել են 0.6%-ով (բացառելով փոխարժեքի փոփոխության
ազդեցությունը՝ 2.7%):

2013 թվականի երկրորդ եռամսյակում դրամի անվանական փոխ-
արժեքի արժևորումը, արտարժույթային ավանդների գրեթե անփո-
փոխ մակարդակն իրենց արտացոլումն են գտել տնտեսության դո-
լարայնացման ցուցանիշում. երկրորդ եռամսյակի ընթացքում դոլա-
րայնացման մակարդակը (արտարժույթային ավանդներ/փողի զանգ-
ված) նվազել է 0.6 կետով: Դոլարայնացման մակարդակի նվազման
մասին է վկայում նաև արտարժույթով վարկավորման ցուցանիշի
վարքագիծը, որի աճի տեմպերը զիջել են դրամով վարկավորման
աճի տեմպին:

2013 թ. II եռամսյակում վարկավորման ընդհանուր ծավալում գերակշռել են արտարժույթային վարկերը, սակայն դրամով վարկերն ավելի շատ են աճել:

Շարունակվել են տնային տնտեսությունների վարկավորման (սպառողական և հիփոթեքային վարկեր) ընթացակարգերի և տրամադրման պայմանների դյուրացումները, մասնավորապես՝ բարելավվել են սպառողական վարկերի տրամադրման պայմանները:

Ներդիր 3

Ըստ ՀՀ բանկերի և վարկային կազմակերպությունների կողմից տրամադրվող վարկերի պայմանների վերաբերյալ 2013 թվականի երկրորդ եռամսյակի հարցման արդյունքների՝ ձեռնարկությունների (փոքր և միջին) վարկավորման ընթացակարգերի դյուրացման տեմպերը 2013 թ. երկրորդ եռամսյակում դանդաղել են: Դյուրացման տեմպերի դանդաղման վրա հիմնականում ազդեցություն են ունեցել ընդհանուր տնտեսական աճի դանդաղման սպասումները: Ինչ վերաբերում է պահանջարկին, առաջին եռամսյակի նվազումից հետո այն երկրորդ եռամսյակում էապես աճել է: Շարունակվել են տնային տնտեսությունների վարկավորման (սպառողական և հիփոթեքային վարկեր) ընթացակարգերի և տրամադրման պայմանների դյուրացումները, մասնավորապես՝ բարելավվել են սպառողական վարկերի տրամադրման պայմանները նախորդ եռամսյակի դյուրացման տեմպերի նվազման նկատմամբ: Երրորդ եռամսյակում սպասվում է ինչպես ձեռնարկություններին տրամադրվող, սպառողական, այնպես էլ հիփոթեքային վարկերի նկատմամբ պահանջարկի էական աճ: Ինչ վերաբերում է վարկավորման ընթացակարգերին, սպա սպասվում է առաջին երկու վարկատեսակների ընթացակարգերի դյուրացում:

Ներդիր 4

Ֆինանսական շուկայի և ֆինանսական համակարգի նշված զարգացումների արդյունքում փողի զանգվածը երկրորդ եռամսյակում ավելացել է 1.4%-ով և կազմել 1.383 տրլն դրամ, իսկ դրամային զանգվածը՝ 2.5%-ով և կազմել 731.2 մլրդ դրամ:

Դրամավարկային ցուցանիշների տարեկան միտումները հետևյալն են. դրամային ավանդները նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատությամբ ավելացել են 20.1%-ով, արտարժույթային ավանդները՝ 20.6%-ով (բացառելով փոխարժեքի փոփոխության ազդեցությունը՝ աճել են 22.9%-ով), որը հանգեցրել է դոլարայնացման աճի 1.9 կետով, կանխիկի աճը կազմել է 3.8%: Այս աճերը հանգեցրել են դրամային նկատմամբ փողի զանգվածի առաջանցիկ աճի՝ համապատասխանաբար 11.7% և 15.7%: Փողի բազան ավելացել է 17.0%-ով, իսկ դրամային բազան՝ 5.7%-ով: Փողի և դրամային բազմարկիչները երկրորդ եռամսյակում կազմել են համապատասխանաբար 2.10 և 1.32՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի 2.12 և 1.25-ի փոխարեն:

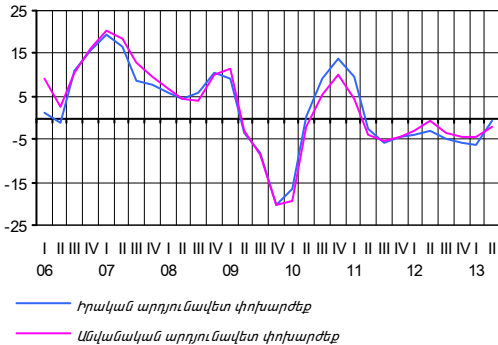
3.3.2. Փոխարժեք

2013 թվականի երկրորդ եռամսյակից ՀՀ դրամի նկատմամբ պահանջարկի սեզոնային աճը և տրանսֆերտների աճի տեմպերի արագացումը նպաստել են անվանական փոխարժեքի՝ տարվա սկզբից նկատվող արժեզրկման շրջադարձին: Ընդ որում, այդ գործոնները գերազանցել են առևտրային գործընկեր երկրների արժույթների կշռված արժեզրկման արդյունքում առաջացած ՀՀ դրամի արժեզրկման ճնշումները: Այս ամենի հետևանքով ՀՀ դրամի անվանական փոխարժեքը 2013 թ. երկրորդ եռամսյակի ընթացքում դրսևորել է արժևորման վարքագիծ: Նշված ժամանակահատվածում ՀՀ կենտրոնական բանկը շուկայում հանդես է եկել որպես արտարժույթի զուտ գնորդ՝ հարթելով արժույթային շուկայում կտրուկ տատանումները:

Վերը նշված զարգացումների արդյունքում 2013 թ. երկրորդ եռամսյակում ՀՀ դրամի անվանական միջին փոխարժեքն արժեզրկվել է եռ/եռ 1.3%-ով, իսկ իրական փոխարժեքի փոփոխությունը երկրորդ եռամսյակում կազմել է եռ/եռ 0.0%: Ինչ վերաբերում է նա-

խորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ փոփոխությանը, ապա իրական փոխարժեքի արժեզրկման տեմպերը դեռևս պահպանվել են՝ կազմելով տ/տ 0.8%:

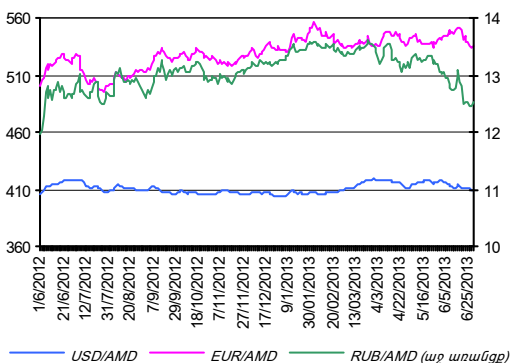
2013 թ. երկրորդ եռամսյակում իրական արդյունավետ փոխարժեքի տ/տ արժեզրկման տեմպերը բավականաչափ դանդաղել են

Իրական փոխարժեքը երկրորդ եռամսյակում դեռևս պահպանել է տ/տ արժեզրկման տեմպը							
տ/տ աճ, %	I եռ. 12	II եռ. 12	III եռ. 12	IV եռ. 12	2012	I եռ. 13	II եռ. 13
Իրական արդյունավետ փոխարժեք («+» արժևորում)	-3.8	-2.9	-5.1	-5.7	-4.4	-6.4	-0.8
ՀՀ միջին գնաճ	3.3	1.0	2.4	3.4	2.5	3.0	5.2
ՀՀ դրամ/ԱՄՆ դոլար անվանական միջին փոխարժեք («+» արժևորում)	-5.7	-6.8	-10.2	-6.3	-7.3	-5.1	-3.2
Առևտրային գործընկեր երկրների միջին կշռված գնաճ	4.0	3.5	4.1	4.3	4.0	4.5	3.7
Առևտրային գործընկեր երկրների միջին կշռված անվանական փոխարժեք («+» արժևորում դոլարի նկատմամբ)	-2.9	-6.9	-7.6	-1.7	-4.7	-0.4	-1.1

Իրական փոխարժեքի արժևորում = ՀՀ գնաճ + ՀՀ անվանական փոխարժեքի արժևորում - Առևտրային գործընկեր երկրների միջին կշռված գնաճ - Առևտրային գործընկեր երկրների միջին կշռված անվանական փոխարժեքի արժևորում

ՀՀ դրամի փոխարժեքի շարժը ԱՄՆ դոլարի, եվրոյի և ռուսական ռուբլու նկատմամբ, մեկ տարվա ընթացքում

Ներդիր 5

Փոխարժեք

ԱՄՆ դոլարի նկատմամբ ՀՀ դրամի միջին շուկայական փոխարժեքը 2013 թ. երկրորդ եռամսյակի վերջին կազմել է 409.90 դրամ. նախորդ եռամսյակի վերջի համեմատ դրամի արժևորումը կազմել է 2.12%:

2013 թ. երկրորդ եռամսյակում ՀՀ դրամի վարքագիծը ԱՄՆ դոլարի, եվրոյի և ռուսական ռուբլու նկատմամբ արտացոլված է աղյուսակում.

ՀՀ դրամի փոխարժեքի եռ/եռ շարժը 2013 թ.			
Արժութային զույգ	Փոխարժեք 31.03.2013-ի դրությամբ (ՀՀ դրամ)	Փոխարժեք 30.06.2013-ի դրությամբ (ՀՀ դրամ)	% (արժևորում «+», արժեզրկում «-»)
USD/AMD	418.58	409.90	+2.12
EUR/AMD	536.54	535.25	+0.24
RUB/AMD	13.49	12.53	+7.66
ՀՀ դրամի 2013 թ. երկրորդ եռամսյակի միջին փոխարժեքի տ/տ շարժը			
Արժութային զույգ	2012 թ. երկրորդ եռամսյակի միջին փոխարժեք	2013 թ. երկրորդ եռամսյակի միջին փոխարժեք	% (արժևորում «+», արժեզրկում «-»)
USD/AMD	401.52	414.90	-3.22
EUR/AMD	514.93	541.69	-4.94
RUB/AMD	12.93	13.11	-1.37

Եռամսյակի ընթացքում արժութային շուկայում ԱՄՆ դոլար - ՀՀ դրամ գործառնությունների համախառն ծավալը կազմել է 2.3 մլրդ ԱՄՆ դոլար՝ նախորդ եռամսյակի համեմատ նվազելով 11.5%-ով (2.6 մլրդ ԱՄՆ դոլար):

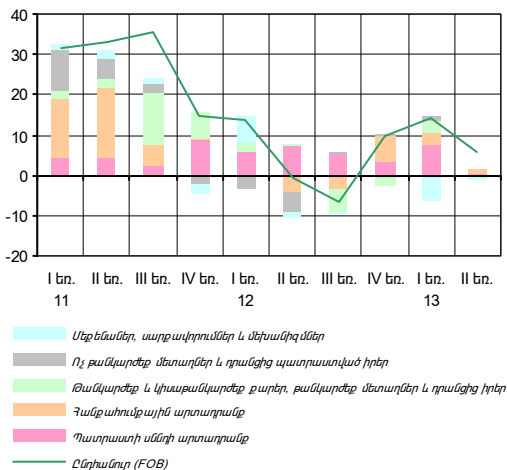
Եվրո - ՀՀ դրամ գործառնությունների շուկայում իրականացված գործարքների համախառն ծավալը կազմել է 225.8 մլն եվրո՝ նախորդ եռամսյակի 231.8 մլն եվրոյի փոխարեն:

2013 թ. երկրորդ եռամսյակում արժութային շուկայում ԱՄՆ դոլարի նկատմամբ դրամի փոխարժեքի կտրուկ տատանումները մեղմելու նպատակով ՀՀ կենտրոնական բանկը իրականացրել է 20.6 մլն ԱՄՆ դոլարի առք:

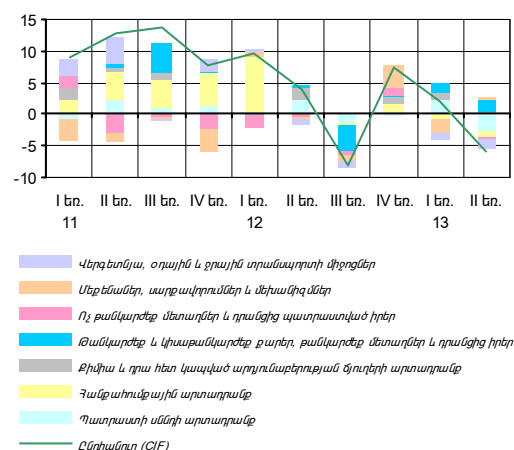
3.4. Վճարային հաշվեկշիռ³⁰

2013 թ. երկրորդ եռամսյակում համաշխարհային տնտեսության դանդաղ վերականգնման և ՀՀ տնտեսական ակտիվության աճի տեմպերի նվազման պայմաններում ընթացիկ հաշվի պակասուրդը նախորդ տարվա նույն եռամսյակի համեմատ նվազել է 95.0 մլն ԱՄՆ դոլարով և կազմել 250.6 մլն ԱՄՆ դոլար:

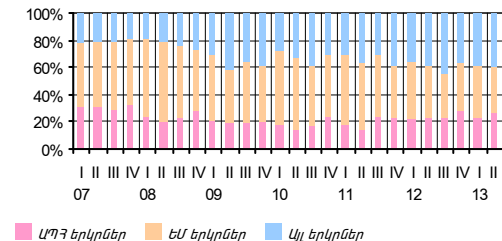
Արտահանման տ/տ աճը և դրան նպաստած հիմնական ապրանքախմբերը³⁰

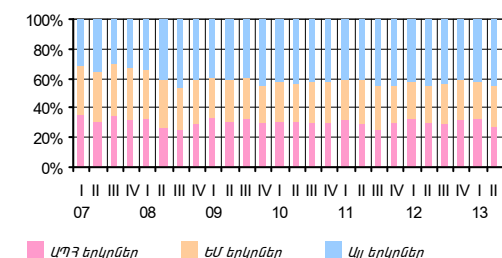
Ներմուծման տ/տ աճը և դրան նպաստած հիմնական ապրանքախմբերը³¹

Արտահանման կառուցվածքը ըստ երկրների խմբերի

Ներմուծման կառուցվածքը ըստ երկրների խմբերի

2013 թ. երկրորդ եռամսյակում ընթացիկ հաշվի դիրքի լավացումը շարունակվել է ՀՀ տնտեսական ակտիվության աճի տեմպերի դանդաղման, առևտրի պայմանների վատացման և համաշխարհային տնտեսության դանդաղ վերականգնման պայմաններում: Կապիտալի և ֆինանսական հաշվով միջոցների զուտ ներհոսքը երկրորդ եռամսյակում, նախորդ տարվա նույն եռամսյակի համեմատ, նվազել է, ինչը հիմնականում պայմանավորվել է պետական հատվածի վարկերի բաշխումների նվազմամբ: Վճարային հաշվեկշռի զարգացումների արդյունքում ԿԲ զուտ արտաքին ակտիվները նվազել են:

3.4.1. Ընթացիկ հաշիվ

2013 թ. երկրորդ եռամսյակում համաշխարհային տնտեսության դանդաղ վերականգնման և ՀՀ տնտեսական ակտիվության աճի տեմպերի նվազման պայմաններում ընթացիկ հաշվի պակասուրդը նախորդ տարվա նույն եռամսյակի համեմատ նվազել է 95.0 մլն ԱՄՆ դոլարով և կազմել 250.6 մլն ԱՄՆ դոլար:

Զնայած թույլ արտաքին պահանջարկին՝ ապրանքների արտահանման իրական ծավալների բարձր աճ է արձանագրվել, ինչը արդյունաբերական մեծահաճախների գների նվազման պարագայում հիմնականում տեղի է ունեցել ՀՀ արդյունաբերության ճյուղում շարունակվող դրական զարգացումների ազդեցությամբ: Արտահանման գների տ/տ նվազման պայմաններում ապրանքների արտահանման դոլարային արժեքը 2013 թ. երկրորդ եռամսյակում ավելացել է տ/տ 4.0%-ով:

Արտահանման աճը հիմնականում պայմանավորվել է «Բուսական ծագման արտադրանք» և «Մանածագործական իրեր» ապրանքախմբերի համապատասխանաբար 2.4 և 2.3 տոկոսային կետ դրական նպաստումներով:

Ներքին տնտեսության ակտիվության աճի տեմպերի դանդաղման, ինչպես նաև ներմուծման դոլարային գների տ/տ աճի տեմպերի դանդաղման պայմաններում 2013 թ. երկրորդ եռամսյակում արձանագրվել է ապրանքների ներմուծման իրական ծավալների և դոլարային արժեքի նվազում: Ապրանքների ներմուծման դոլարային արժեքի նվազումը 2013 թ. երկրորդ եռամսյակում կազմել է տ/տ 5.2%:

Ծառայությունների հաշվեկշռի պակասուրդը 2013 թ. երկրորդ եռամսյակում նվազել է և կազմել 88.0 մլն ԱՄՆ դոլար: Ծառայությունների արտահանման և ներմուծման տ/տ աճը ընթացիկ եռամսյակում կազմել է համապատասխանաբար 7.4% և 3.8%:

2013 թ. երկրորդ եռամսյակում արագացել են ֆիզիկական անձանց դրամական փոխանցումների³² աճի տեմպերը: Այսպես՝ սեզոնային արտագնա աշխատողների աշխատուժից եկամուտների զուտ ներհոսքն ավելացել է տ/տ 12.6%-ով և կազմել 268.3 մլն ԱՄՆ դոլար, ինչը բավականաչափ գերազանցել է «Եկամուտ ներդրումներից» հոդվածով զուտ արտահոսքի մակարդակը: Արդյունքում՝ «Եկամուտ»

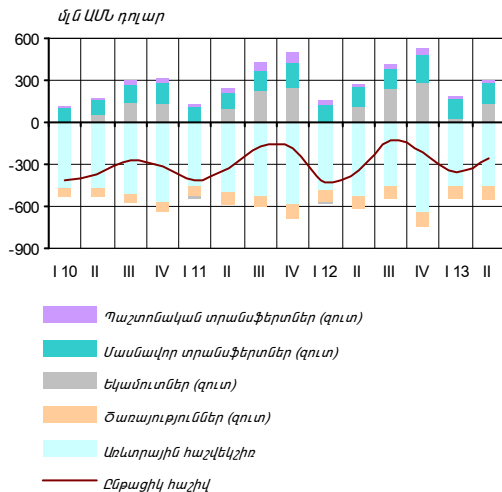
³⁰ 2013 թ. երկրորդ եռամսյակի ցուցանիշները ՀՀ ԿԲ կանխատեսումներն ու գնահատումներն են:

³¹ ԱՎԾ-ի՝ ՀՀ արտաքին առևտրի 2012 թ. (տարեկան՝ ըստ ամիսների) և 2013 թ. հունվար-մարտի տեղեկատվական շտեմարաններում կատարվել են ճշգրտումներ:

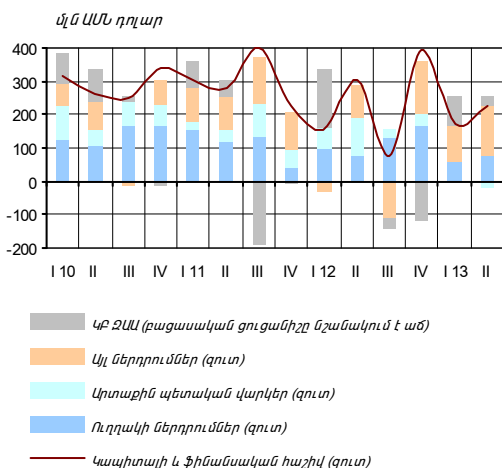
³² «Բուսական ծագման արտադրանք» ապրանքախմբի ներմուծման բացասական նպաստումը երկրորդ եռամսյակում կազմել է 2.6 տոկոսային կետ:

³³ 2013 թ. երկրորդ եռամսյակում արձանագրվել է բանկային համակարգի միջոցով ֆիզիկական անձանց ոչ առևտրային բնույթի փոխանցումների զուտ ներհոսքի տ/տ 11.8% աճ:

2013 թ. II եռամսյակում ընթացիկ հաշվի պակասուրդը տ/տ նվազել է

2013 թ. II եռամսյակում կապիտալի և ֆինանսական հաշվով միջոցների զուտ ներհոսքը տ/տ նվազել է

2013 թ. երկրորդ եռամսյակում ՀՀ հիմնական գործընկեր երկրներից ԱՄՆ-ում և ԵՄ-ում արձանագրվել են տնտեսական ակտիվության վերականգնման միտումներ, մինչդեռ ՌԴ-ում տնտեսական աճը որոշակի դանդաղել է:

հոդվածով արձանագրվել է 138.2 մլն ԱՄՆ դոլարի զուտ ներհոսք: Մասնավոր տրանսֆերտների զուտ ներհոսքը ընթացիկ եռամսյակում ավելացել է տ/տ 13.3%-ով և կազմել 153.4 մլն ԱՄՆ դոլար:

3.4.2. Կապիտալի և ֆինանսական հաշիվ³⁴

2013 թ. երկրորդ եռամսյակում կապիտալի և ֆինանսական հաշվով միջոցների զուտ ներհոսքը նվազել է տ/տ 78.7 մլն ԱՄՆ դոլարով և կազմել 223.8 մլն ԱՄՆ դոլար: Նվազումը հիմնականում պայմանավորվել է պետական հատվածի վարկային ծրագրերի հետաձգմամբ և մարումների աճով: Վճարային հաշվեկշռի զարգացումների արդյունքում ԿԲ զուտ արտաքին ակտիվները նվազել են 26.8 մլն ԱՄՆ դոլարով:

Օտարերկրյա ուղղակի ներդրումների զուտ ներհոսքը ընթացիկ եռամսյակում գրեթե պահպանվել է նախորդ տարվա նույն եռամսյակի մակարդակում և կազմել 76.3 մլն ԱՄՆ դոլար: Պետական վարկերի գծով մարումները գերազանցել են բաշխումները, որի արդյունքում զուտ արտահոսքը կազմել է 20.9 մլն ԱՄՆ դոլար՝ նախորդ տարվա նույն եռամսյակի 116.4 մլն ԱՄՆ դոլար զուտ ներհոսքի փոխարեն: Նման զարգացումները ճգնաժամից հետո առաջին անգամ դրսևորվել են 2013 թ. առաջին և երկրորդ եռամսյակներում, ինչը հիմնականում տեղի է ունեցել պետական վարկային ծրագրերով սպասվող ներհոսքի որոշակի հետաձգման արդյունքում: «Այլ ներդրումներ» հոդվածով զուտ ներհոսքը կազմել է 150.8 մլն ԱՄՆ դոլար: Այդ թվում՝ բանկերի զուտ արտաքին ակտիվներն ավելացել են 56.4 մլն ԱՄՆ դոլարով:

3.5. Արտաքին միջավայր

2013 թ. երկրորդ եռամսյակում ՀՀ հիմնական գործընկեր երկրներից ԱՄՆ-ում և ԵՄ-ում արձանագրվել են տնտեսական ակտիվության վերականգնման միտումներ, մինչդեռ ՌԴ-ում տնտեսական աճը որոշակի դանդաղել է:

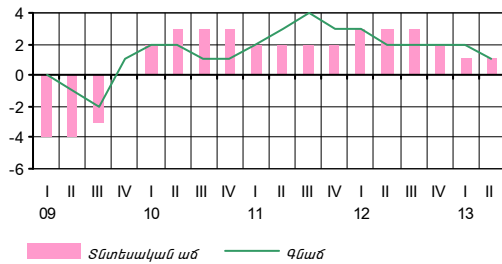
Ըստ **ԱՄՆ** առևտրի դեպարտամենտի տնտեսական վերլուծությունների բյուրոյի նախնական գնահատումների՝ Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներում 2013 թ. երկրորդ եռամսյակում գրանցվել է եռ/եռ տարեկանացված 1.7% տնտեսական աճ (տ/տ աճը երկրորդ եռամսյակում կազմել է 1.4%)՝ նախորդ եռամսյակի 1.1%-ի փոխարեն³⁵: Նշենք, որ տնտեսական աճին հիմնականում դրական են նպաստել մասնավոր ծախսումները, ներդրումները, իսկ զուտ արտահանումը և պետական ծախսումները ունեցել են բացասական նպաստում: 2013 թ. երկրորդ եռամսյակում ԱՄՆ-ում միջին եռամսյակային գնաճը կազմել է տ/տ 1.4%՝ նախորդ եռամսյակի 1.7%-ի փոխարեն:

Համաձայն Եվրոստատի նախնական գնահատումների՝ Եվրոգոտում 2013 թ. երկրորդ եռամսյակում, նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատությամբ, արձանագրվել է 0.7% անկում:

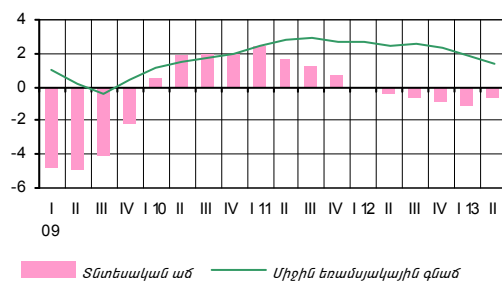
³⁴ 2013 թ. երկրորդ եռամսյակի կապիտալի և ֆինանսական հաշվի ցուցանիշները ՀՀ ԿԲ կանխատեսումներն ու գնահատումներն են:

³⁵ Ընթացիկ տարվա երկրորդ եռամսյակում **ԱՄՆ** առևտրի դեպարտամենտի տնտեսական վերլուծությունների բյուրոն վերանայել է ԱՄՆ տնտեսական աճի պատմական շարքը:

2013 թ. երկրորդ եռամսյակում ԱՄՆ-ում տնտեսական ակտիվությունը փոքր-ինչ արագացել է

2013 թ. երկրորդ եռամսյակում Եվրոգոտում տնտեսական անկման տեմպերը դանդաղել են

Համաշխարհային պահանջարկի թույլ վերականգնման պայմաններում հիմնական հումքային և պարենային ապրանքների միջազգային շուկաներում նկատվել են որոշակի գնամկումային միտումներ:

2013 թ. երկրորդ եռամսյակում Եվրոգոտում սպառողական գների ինդեքսը միջինում աճել է տ/տ 1.4%-ով՝ նախորդ եռամսյակի համեմատ նվազելով 0.5 տոկոսային կետով:

Նշենք նաև, որ Եվրոպական կենտրոնական բանկը երկրորդ եռամսյակում նվազեցրել է տոկոսադրույքը՝ հասցնելով 0.5%-ի:

2013 թ. երկրորդ եռամսյակում Եվրոն ԱՄՆ դոլարի նկատմամբ արժեզրկվել է 1%-ով, և ԱՄՆ դոլարի միջին փոխարժեքը կազմել է 1.31՝ մեկ եվրոյի դիմաց (տ/տ արժևորումը՝ 2%):

Ռուսաստանի տնտեսական աճի տեմպերը 2013 թ. երկրորդ եռամսյակում դանդաղել են: ՌԴ պետական վիճակագրական ծառայության նախնական գնահատումների համաձայն՝ տնտեսական աճը երկրորդ եռամսյակում կազմել է տ/տ 1.2%, ընդ որում՝ ճյուղային զարգացումներում դրսևորվել են հետևյալ միտումները. արդյունաբերության ճյուղում աճի տեմպերը կազմել են տ/տ 0.3%՝ նախորդ եռամսյակի 0.0%-ի փոխարեն: Մանրածախ առևտրի և գյուղատնտեսության ճյուղում աճի տեմպերը համապատասխանաբար կազմել են տ/տ 3.5% և տ/տ 1.8%: Միաժամանակ, շինարարության ճյուղերում արձանագրվել է տ/տ 3.6% անկում:

Տնտեսական ակտիվության դանդաղմանը զուգընթաց փոքր-ինչ արագացել են գնաճի տեմպերը: Սպառողական գների աճը երկրորդ եռամսյակում կազմել է տ/տ 7.2% (առաջին եռամսյակում՝ 7.1%): Նախորդ տարվա սեպտեմբերին վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքի բարձրացումից հետո Ռուսաստանի կենտրոնական բանկը 2013 թ. երկրորդ եռամսյակում այն թողել է անփոփոխ (8.25%):

2013 թ. երկրորդ եռամսյակում «Intercontinental Exchange» (ICE) բորսայում գնանշվող Brent տեսակի **հում նավթի գինը** նախորդ եռամսյակի համեմատ նվազել է 8.8%-ով՝ միջինում մեկ բարելի դիմաց կազմելով մոտ 103 ԱՄՆ դոլար (տ/տ անկումը՝ 5.4%): Լոնդոնի մետաղների բորսայում գնանշվող **պղնձի գինը** 2013 թ. երկրորդ եռամսյակում նվազել է 9.6%-ով՝ տոննայի դիմաց միջինը կազմելով 7187 ԱՄՆ դոլար (տ/տ 8.2% նվազում):

ԱՄՆ Գյուղդեպարտամենտի՝ կոշտ կարմրահատ **ցորենի** արտահանման գները երկրորդ եռամսյակում նվազել են եռ/եռ 2.4%-ով՝ մեկ բուշելի դիմաց միջինը կազմելով 8.5 ԱՄՆ դոլար (տ/տ աճը՝ 16.7%):

«New York Board-Intercontinental Exchange» (NYB-ICE) բորսայում գնանշվող անմշակ շաքարավազի գների ինդեքսը 2013 թ. երկրորդ եռամսյակում նվազել է 7%-ով, որի պարագայում նախորդ տարվա նույն եռամսյակի նկատմամբ նվազումը կազմել է 19.3%: «Chicago Board of Trade» (CBOT) ապրանքահումքային բորսայում գնանշվող **բրնձի** գինը երկրորդ եռամսյակում բարձրացել է 0.7%-ով, և մեկ ամերիկյան ցենտների (45.4 կգ) համար միջին գինը կազմել է 15.6 ԱՄՆ դոլար (տ/տ 3.3% աճ):

Այսպիսով, համաշխարհային պահանջարկի թույլ վերականգնման պայմաններում հիմնական հումքային և պարենային ապրանքների միջազգային շուկաներում նկատվել են որոշակի գնամկումային միտումներ:

4. ԵԶՐԱՅԱՆԳՈՒՄ

Ամփոփելով նշենք, որ *արտաքին հատվածում* 2013 թվականի երկրորդ եռամսյակում համաշխարհային պահանջարկը շարունակել է մնալ ցածր, և հիմնական հումքային ու պարենային ապրանքների միջազգային շուկաներում գնաճային միտումներ չեն նկատվել: *Կանխատեսվող հորիզոնում* ակնկալվում է համաշխարհային տնտեսական աճի տեմպերի դանդաղ վերականգնում: Նման պայմաններում ձևավորվող ցածր արտաքին պահանջարկի ազդեցությամբ հիմնական հումքային և պարենային ապրանքների միջազգային գները կդրսևորեն համեմատաբար կայուն վարքագիծ: Այսպիսով, *կանխատեսվող հորիզոնում* արտաքին հատվածից ակնկալվում է *ոչ գնաճային ազդեցություն*:

2013 թվականի երկրորդ եռամսյակում ՀՀ տնտեսության զարգացումները բնութագրվել են սպասվածից բարձր գնաճային միջավայրի ձևավորմամբ. *12-ամսյա գնաճը* ցուցաբերել է աճողական վարքագիծ և հունիսի վերջին կազմել 6.5%: Դա հիմնականում պայմանավորվել է գյուղատնտեսության ճյուղում արձանագրված կարկտահարությամբ և վեգետացիոն շրջանի ուշացմամբ, ինչպես նաև որոշ ծառայությունների գների աճով: Միևնույն ժամանակ, նախորդ տարի դրսևորված գյուղատնտեսության առաջարկի շուկի աստիճանական մարման ազդեցությամբ երկրորդ եռամսյակում արձանագրվել է *մասնավոր իրական սպառման հավելուրդային աճի կրճատում*՝ հանգեցնելով *տնտեսական աճի տեմպերի դանդաղման*:

Կանխատեսվող հորիզոնում սպասվում է իրական սպառման աճի տեմպերի կայունացում և մասնավոր ներդրումների աճ, ինչի պայմաններում տնտեսական աճը կմոտենա իր հավասարակշիռ մակարդակին: Մասնավոր պահանջարկի թուլացման և չեզոք հարկաբյուջետային քաղաքականության իրականացման արդյունքում *կանխատեսվող հորիզոնում* ներքին պահանջարկի տեսանկյունից գների վրա ակնկալվում է *գնանկումային ազդեցություն*:

Կանխատեսվող հորիզոնում գնաճը կկայունանա իր նպատակային 4% մակարդակի շուրջ: Այդուհանդերձ, հաշվի առնելով հուլիսից էներգակիրների սակագների բարձրացման և որոշ ծառայությունների գների հավանական աճը, երրորդ եռամսյակում, նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ, ակնկալվում է բարձր գնաճ, ինչի արդյունքում երրորդ եռամսյակի ընթացքում 12-ամսյա գնաճը կբարձրանա մինչև 8.5%, որից հետո աստիճանաբար կնվազի և 2014 թվականի ընթացքում կվերադառնա նպատակային թիրախի ցուցանիշին:

Ձևավորված բարձր գնաճային միջավայրում, էներգակիրների սակագների բարձրացման երկրորդային ազդեցությունները մեղմելու և գնաճային սպասումները խարսխելու նպատակով, *ԿԲ-ն, պահպանելով դրական իրական տոկոսադրույքները, կնպաստի գնաճի աստիճանական նվազմանը: Գնաճի նվազմանը զուգընթաց տնտեսական աճի հնարավոր դանդաղման դեպքում ԿԲ-ն համապատասխանորեն կարձագանքի՝ թուլացնելով դրամավարկային պայմանները: Նշված գործոնների ազդեցությամբ 12-ամսյա գնաճը կնվազի՝ 2014 թ. վերադառնալով նպատակային ցուցանիշին, և կանխատեսվող հորիզոնում կպահպանվի տատանումների թույլատրելի միջակայքում*:

Կանխատեսված արժեքից գնաճի շեղման ռիսկերը *կարծաժանկետ հատվածում* գնահատվում են նվազման ուղղությամբ՝ պայմանավորված համաշխարհային տնտեսության ավելի դանդաղ վերականգնման ռիսկերով և ներքին պահանջարկի հնարավոր թուլաց-

մամբ: Նման ռիսկերի դրսևորման պարագայում Կենտրոնական բանկը կարձագանքի համապատասխան քաղաքականությամբ՝ ապահովելով գնաճի նպատակային մակարդակը միջինժամկետ հատվածում: ***Միջինժամկետ հատվածում*** գնաճի ռիսկերը հավասարակշռված են:

